

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MLUVA ČESKÝCH VĚZŇŮ

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Maturová. Ph.D.

Autorka práce: Michaela Švábová

Studijní obor: BOH-AJL

Ročník: 3.

2021

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 29. 7. 2021

.....

Michaela Švábová

Poděkování

Tímto bych velice ráda poděkovala své vedoucí práce Mgr. Markétě Maturové, Ph.D., za cenné rady, konzultace a také za věnovaný čas, trpělivost a milá slova, která mě vždy motivovala k psaní této bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat panu vychovateli-terapeutovi, který mi pomohl s tvorbou dotazníku a poskytl mnoho užitečných informací, které mi umožnily lépe porozumět dané problematice.

ANOTACE

Tématem bakalářské práce je přiblížení vězeňské mluvy širší společnosti a snaha o nastínění představy o tom, z jakého důvodu vzniká a je následně používána. V teoretické části se autorka zaměří na problematiku sociolektů, zmíní některé publikace týkající se zločinecké mluvy, seznámí čtenáře s vězeňským prostředím a jejich mluvou. V praktické části provede průzkum, ve kterém bude zjišťovat, zdali lidé, kteří nikdy nepodstoupili výkon trestu ve vězeňském zařízení, znají, či dokonce sami užívají některá slova používaná vězni. Cílem práce je představit specifickou mluvu českých vězňů z jazykového hlediska širší společnosti a zároveň přispět dílčí sondou k výzkumu nespisovné češtiny.

ABSTRACT

The topic of this bachelor's thesis is to approach the prison speech closer to wider society and to try to outline the idea of why prison speech arises and is subsequently used. In the theoretical part, the author will focus on the issue of sociolects and will mention some publications related to the development of criminal language. She will acquaint readers with the prison environment and their language. In the practical part, she will conduct a survey, when she will find out whether people who have never been in prison know or even use some of the words used by Czech prisoners. The aim of the thesis is to present the specific speech of Czech prisoners from the linguistic point of view

to wider society and at the same time to contribute a partial probe to the research of nonstandard language.

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická část.....	10
1.1 Spisovná čeština.....	10
1.2 Nespisovná čeština.....	11
1.2.1 Obecná čeština.....	11
1.2.2 Nářečí.....	11
1.2.3 Sociolekt.....	12
1.2.3.1 Slang.....	13
1.2.3.2 Profesní mluva.....	15
1.2.3.3 Argot.....	15
1.2.3.4 Slang, nebo argot?.....	17
1.3 Zločinecká mluva v Čechách.....	18
1.3.1 Prizonizace a vězeňský kód.....	21
1.3.2 Dělení věznic.....	22
1.3.2.1 Vazební věznice.....	22
1.3.2.2 Věznice.....	22
1.3.2.2.1 Věznice s ostrahou.....	23
1.3.2.2.2 Věznice se zvýšenou ostrahou.....	23
1.3.2.3 Detenční ústav.....	23
1.4 Komunikace s vězni.....	24
1.4.1 Mluvená komunikace.....	25
1.4.2 Psaná komunikace.....	25
1.4.3 Komunikace mezi vězni.....	25
1.4.4 Komunikace vězňů s autoritami.....	26
2. Metodologie.....	28
3. Praktická část.....	30
3.1 Znalost slovníku českých vězňů.....	30
3.1.1 Skupina číslo 1.....	30
3.1.2 Skupina číslo 2.....	33
3.1.3 Skupina číslo 3.....	35
3.1.4 Skupina číslo 4.....	37
Závěr.....	40
Seznam použité literatury.....	42

Seznam grafů.....	46
Seznam příloh.....	47

Úvod

Tématem bakalářské práce je seznámení s mluvou českých vězňů, přiblížení prostředí, ve kterém se tito lidé pohybují a tráví čas společně s dalšími trestanci. Jedná se o mluvu osob, které se dostaly do rozporu se zákonem. S komunikací vězňů se nesetkáváme příliš často, proto se v práci budeme této specifické sociální skupině věnovat a přiblížíme slovník a styl mluvy.

Podnětem pro zvolení tohoto tématu byl náš zájem o danou problematiku. Dále také snaha o pochopení prostředí, které má na mluvu značný vliv. Tématu se věnujeme, protože obvykle nebývá předmětem běžné komunikace, přestože by mohlo být pro širokou veřejnost velice poutavé. Prací týkající se tématu vězeňství bylo napsáno již více, přesto by bakalářská práce mohla být přínosná, jelikož jsme zvolili netradiční způsob pohledu na tuto problematiku.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části se věnujeme nejprve charakteristice spisovné a nespisovné češtiny. Následně jsou v jednotlivých kapitolách vysvětleny pojmy slang, profesní mluva a argot pro lepší pochopení sociolektů. Dále se věnujeme odborné literatuře, která se zabývá zločineckou a vězeňskou mluvou. Publikace zmíněné v této práci jsou zaznamenány již od 16. století až po současná díla. Součástí je také ukázka ze smolné knihy.

Podstatným aspektem pro porozumění vězeňské mluvy se stává prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Ve chvíli, kdy se osoba ocitne ve vězeňském prostředí, je důležité se tomu také přizpůsobit a jednat dle nepsaných pravidel fungujících ve věznici. Z tohoto důvodu popisujeme způsob adaptace danému prostředí a tvoření vlastního specifického kódu. Dále následuje rozdělení typů věznic, kde jsou popsány významy využití jednotlivých zařízení a rozdíly mezi nimi.

Při psaní kapitol, týkajících se komunikace vězňů, jsme neměli možnost nahlédnout za zdi věznice fyzicky, ale prostřednictvím několika zaměstnanců vazební věznice v Českých Budějovicích, se nám podařilo za tyto zdi alespoň teoreticky podívat. Konkrétně se jedná o vychovatele-terapeuta a strážného. Dále také přispěli svými znalostmi zaměstnanci Služby kriminální policie a vyšetřování v Českých Budějovicích. S jejich pomocí byly sestaveny kapitoly týkající se komunikace nejen mezi vězni samotnými, ale také dorozumívání s personálem a způsob vyjadřování vůči autoritám.

V praktické části práce jsme se snažili zjistit, pomocí dotazníku obsahujícího vybraných třicet slov, znalost vězeňské mluvy v běžné populaci. Výzkum se týkal osob, které se nedostaly do rozporu se zákonem tzn. nebyly ve výkonu trestu odnětí svobody. Cílem je zjistit, zdali se mluva českých vězňů dostává i za zdi věznic nebo význam jednotlivých slov zůstává veřejnosti nadále utajen.

Předpokládáme, že slovník není širokou veřejností běžně používaný a s mnoha výrazy se seznámí respondenti poprvé, přestože v dotazníku byla použita pouze slova, se kterými se můžeme setkat i mimo vězeňské zařízení. Pokud bychom volili výrazy, jako jsou například pojmenování předmětů či osob, které se nacházejí jen za zdi věznic, nebyla by zde vysoká pravděpodobnost znalosti ani spisovného výrazu. Některá slova mohou být známější starším respondentům, zároveň neznámá těm nejmladším a naopak, tudíž očekáváme rozdílné vědomosti napříč věkovými kategoriemi.

1. Teoretická část

1.1 Spisovná čeština

Spisovná čeština je celonárodně uznávaná podoba jazyka. Zachycena je ve slovnících, mluvnících, pravidlech českého pravopisu a výslovnosti, což znamená, že má kodifikovanou normu. (Čechová 2001, s. 25) Užívá se ve školách, na úřadech nebo na jiných místech, kde se předpokládá a očekává použití spisovného jazyka. (Čechová 2001, s. 23) *Spisovnou češtinu používají např. v kultivovaném projevu někteří mluvčí, jejichž profesionální zaměření to předpokládá, někteří kulturní pracovníci, učitelé, úředníci, vědci, přesto však i zde se projevuje tlak obecné češtiny nebo jiných útvarů.* (Čechová 2001, s. 23) Je tak znatelný rozdíl, jestli se jedná o psanou nebo mluvenou formu jazyka, v mluvené se jen zřídka kdy objevují archaické výrazy či knižní prvky. Může se kolikrát podobat nespisovné češtině, jedná se například o prostředky spisovné hovorové. Naopak v psané podobě, je více pravděpodobný výskyt knižních výrazů, pokud se jedná o vědecké, esejistické a podobné útvary. (Čechová 2001, s. 23)

Mezi prostředky spisovné češtiny se řadí hovorové, neutrální, knižní a archaické výrazy. Hovorové výrazy mnohdy pocházejí z nespisovného jazyka. Jedná se například o slova z obecné češtiny (*holka, kluk*), z profesní mluvy (lékařské: *ušař, očař*) nebo ze slangu (sportovní: *faulovat*). (Čechová 2001, s. 23) Do neutrální vrstvy jazyka se řadí bezpříznaková pojmenování, tzn. emočně nezabarvená (*pes, kočka*). Knižní jazykové prostředky se používají zejména v oblasti umělecké tvorby, v projevech slavnostního charakteru, v jazyce práva apod. Jsou vnímané jako velice spisovné (*velebit, odvětil*). (Internetová jazyková příručka nedatováno) Archaismy označují zastaralá slova, která se aktivně používají pouze zřídka (*školmistr, šenkýř*). Objevují se jen ve specifických jazykových projevech, kdy je například cílem navodit atmosféru konkrétního historického období atd. (Aubrechtová nedatováno)

1.2 Nespisovná čeština

Nespisovná čeština je vedle spisovné češtiny důležitou součástí našeho českého jazyka, jelikož přispívá k rozmanitosti komunikace a také v některých případech obohacuje slovní zásobu. Do vrstev nespisovného jazyka řadíme obecnou češtinu, nářečí (dialekty) a sociolekty (slang, profesní mluva a argot). (Pravopisně s.r.o. nedatováno)

1.2.1 Obecná čeština

Dříve byla obecná čeština označována jako „lidový jazyk“ nebo také „obecný jazyk“. Jedná se o označení mluvy určené zejména pro praktické a neformální účely, které se užívaly převážně v ústní podobě. Dnes se v tomto smyslu mluví o „běžné mluvě“ nebo „běžném mluveném jazyku“, ve které se uplatňují výrazové prostředky bez zřetele ke spisovnosti. (Krčmová 2017)

Termín definoval Bohuslav Havránek jako *obecný jazyk, který nemá (na rozdíl od nářečí) úzké místní vymezení*. (Havránek citovaný Krčmovou 2017) Obecná čeština je, co se týče hlavních rysů, dle jeho názoru středočeské nářečí, které překročilo určité území a je používáno i za jeho hranicemi.

Dále termín definoval například Jiří Hronek jako *jazykový útvar, kterého většina příslušníků národa užívá v běžném každodenním hovoru (někdy s určitým přiblížením ke spisovné češtině, jindy zase k nářečí)*.“ (Hronek 1972, s. 5)

1.2.2 Nářečí

Nespisovná čeština je diferencována územně a sociálně. Pokud se jedná o územní diferenciaci, jsou tím myšlena nářečí (dialekty). Nářečí se do dnešní doby dochovala na každém územním celku v jiné míře. Na Moravě jsou dialekty často používané, naopak v Čechách jsou nářečí zachována méně a používá se zde primárně obecná čeština. Dialekty na rozdíl od spisovné češtiny nemají kodifikovanou normu, jelikož se kodifikuje pouze spisovný jazyk. (Čechová 2011, s. 24)

Při komunikaci se neužívá pouze jen nářečí jako takové, ale kombinuje se se spisovnou češtinou a obecnou češtinou. Nelze tedy říci, že lidé, co mluví určitým nářečím, komunikují čistě dialektem, ale jednotlivé útvary jazyka se převážně v mluvené podobě vzájemně kombinují. *K směšování obecné češtiny, interdialektů a spisovného jazyka dochází velmi často ve městech, v městské mluvě*. (Čechová 2011, s. 25) Tomuto jevu, kdy dochází ke směšování prvků několika útvarů, se říká běžná mluva. (Čechová 2011, s. 25)

1.2.3 Sociolekt

Pokud se zaměříme na diferenciaci sociální, tak se jedná o tzv. sociolekty, tj. slangy, argot a profesní mluva. Tyto tři skupiny sice mají svůj vlastní slovník, ale gramatické a hláskové prostředky přebírají z jiných útvarů jako je spisovná čeština, obecná čeština anebo nářečí. (Čechová 2011, s. 25)

Pojem sociolekt byl poprvé představen Jaroslavem Hubáčkem v roce 1999. J. Hubáček jej definoval jako „*souhrn zvláštností charakterizujících mluvu určitých společenských skupin, vrstev.*“ (Hubáček citovaný Grygerkovou 2006, s. 9) Z čehož vyplývá, že termín sociolekt je nadřazený slangu, profesní mluvě nebo argotu. Sociolekty se řadí k nestrukturním útvarům českého národního jazyka, a proto je nazýváme tzv. poloútvary a to z toho důvodu, že nemají své mluvnické prostředky, přesněji řečeno, postrádají vlastní gramatiku. Společným rysem všech sociolektů je vytváření své vlastní slovní zásoby a jejich realizace je především v mluvené podobě. (Čechová 2003, s. 28) V psané podobě se většinou nevyskytují, můžeme však ale najít jisté výjimky a to například v umělecké literatuře.

Sociolekty jsou užívané omezeným počtem osob, které se pohybují ve stejném odvětví (např. *pracovní*) nebo sociálním prostředí. Jakožto jazyk konkrétní sociální skupiny se diferencuje od národního jazyka převážně slovní zásobou, ustálenými slovními spojeními apod. Pojmy používané určitou skupinou lidí, slouží pouze jako doplňkový prostředek komunikace. (Hugo 2009, s. 11)

Jak již bylo řečeno, používání sociolektů se váže na určité společenské skupiny komunikantů. Podle M. Ološtiaka mají dva rysy, které jsou stejné u všech třech sociolektů. Za prvé to, že vznikají za neformálních, neoficiálních komunikačních situací a za druhé, že je používají skupiny lidí se společnými zájmy, předmětem činnosti, životním stylem apod. (Ološtiak, s. 1) M. Ološtiak k této problematice přispěl velice jednoduchým a přehledným schématem. Ve schématu můžeme vidět, že sociolekt je nejprve rozdělený z hlediska funkce a to na utajenou anebo neutajenou. Utajovací funkce je charakteristická pro argot, jehož cílem je utajit informace před osobami, kterým není obsah sdělení určen. Pro slang a profesní mluvu platí, že všeobecně malá srozumitelnost slangismů a professionalismů není dána utajeností, ale tím, že se týká pouze určitých skupin lidí, které jsou seznámeny s konkrétními termíny v daném prostředí. Jinak řečeno, osoby, které nejsou součástí společnosti těchto komunikačních

prostředí, se potýkají s menší znalostí, či dokonce neznalostí v daných oborech. (Odaloš 1999, s. 1)

Pro slang je svým způsobem typická expresivnost, expresivně ho pociťuje okolí, anebo ho takto pro sebe hodnotí nováčci, kteří ještě nejsou v dané společnosti, která používá konkrétní druh slangu, zažití. (Kopečný 1981, s. 76–80) Za to pro profesní mluvu je typická nociónálnost. (Hubáček a Krčmová 2017)

Kdybychom chtěli určit hranici mezi jednotlivými poloútvary, tak to v některých případech může být velmi komplikované. Přesto, že v některých případech je celkem jednoznačné, jestli se jedná například o argot či profesní mluvu, jindy toto zařazení není tak zcela jednoduché. Vzhledem k tomu, že pomyslná hranice mezi těmito třemi skupinami je nezřetelná a kolísavá (Oberpfalcer-Jílek 1934, s. 312), je kolikrát složité rozeznat například slang od profesní mluvy.¹

1.2.3.1 Slang

Slang je nespisovný útvar jazyka, který je spjatý s konkrétním sociálním prostředím. Pro slangové výrazy je velice typická expresivnost, jelikož je u nich zjevná motivace vyjádřit výjimečnost a osobní vztah mluvčího k danému prostředí. Větší tendenci k vytváření těchto slov mají skupiny lidí, které se dostávají do osobního kontaktu a specifické výrazy posilují jejich vzájemné mezilidské vztahy. (Hubáček a Krčmová 2017)

Původ tohoto slova není zcela jednoznačný. Pravděpodobně se termín slang poprvé objevil v Anglii v první polovině 18. století. Původně byl pojmenováním *slang* označován vulgární jazyk. Nejspíše vznikl z anglického *s'language*, což by se v překladu nazvalo jako „něčí jazyk“. František Kopečný se domnívá, že slovo slang pochází

ze Skandinávie a bylo používáno pro označení jazyka žebráků. (Kopečný 1981, s. 76–80) Nedá se ale přesně definovat, jestli termín nepochází z jiného jazyka, např. z norštiny, cikánštiny, nebo z anglických dialekt. Zároveň nelze vyloučit, že mohl mít původně zcela jiný význam. (Hubáček 1981 s. 9)

V domácí literatuře se za základní teoretickou práci zabývající se touto problematikou, považuje stat' Argot a slangy od Františka Jílka-Oberpfalcera. Zde však není podstat slangu blíže specifikována. Autor se zabývá především studentským slangem,

¹ Novějšími výzkumy se zabývali např. M. Krčmová nebo J. Hubáček.

ale zmiňuje také například slang vojenský, sportovní a dále také mluvu lidí některých povolání (*horníků, číšníků, umělců apod.*). (Hubáček 1981 s. 12)

Jan Chloupek popisuje slangy jako speciální vrstvy, co se týče slovníku a frází. Slang je podle jeho studií rozřazen na slang, profesní mluvu a argot. Podle J. Chloupka je pro profesní mluvu důležitá výrazová úspornost a jednoznačnost v určitém pracovním kontextu, čímž se liší od slangu, který označuje pouze za „jazykovou hru“. (Hubáček 1981 s. 15)

Z Klimešova Přehledu (*Komentovaný přehled výzkumu slangu v Československu, v České republice a ve Slovenské republice v letech 1920-1996*) vyčítá, že se v domácí literatuře setkáváme s dvojím pojetím termínu slang a to s pojetím širším a s pojetím užším. V užším pojetí se slang odděluje od profesní mluvy a v širším pojetí, kdy se dělí na slangy zájmové a profesní. (Klimes 1989, s. 57–63) Komplikace s definováním tohoto termínu nastává kvůli tomu, že v domácí a zahraniční literatuře, je chápán rozdílně. (Hubáček 1981 s. 9)

Užší pojetí slangu se týká pouze lidí, které spojuje určitý zájem. Ti, kteří se k užšímu pojetí přiklánějí, nepovažují profesní mluvu za slang jako J. Hubáček. Jako rozdíl mezi slangem a profesní mluvou uvádějí, že profesní výrazy jsou motivovány potřebou pojmenovávat, ale slang souvisí s citovým vztahem. Vytváření určitých slangových pojmů zahrnuje citovou vazbu například k určitým objektům či osobám, pro které je slangový výraz utvořen. (Křístek 1973, s. 98–103) V některých případech je ale složité rozpoznat profesní výraz od slangového, protože dnes některé činnosti mohou být profesí i zájmem (např. rybářství, myslivectví). (Hubáček a Krčmová 2017)

Další český významný jazykovědec Přemysl Hauser zmiňuje, že se slang dělí na dvě základní kategorie a to na slovní zásobu profesionální a slovní zásobu slangovou. Podotýká ale, že „*toto vnější rozlišení lexikálních vrstev (podle jejich nositelů) není zcela přesné*“. (Hauser 1986, s. 23) Například studentský slang se řadí ke slangu zájmových skupin, přestože studenti zájmovou skupinu netvoří. (Hauser 1986, s. 23)

Slang není vnímán českými lingvisty jednotně a existuje hned několik vymezení tohoto pojmu, proto může být komplikované pochopení jeho významu. „*Dříve se ke slangu počítala i nespisovná mluva příslušníků stejného povolání, stejné profese. Dnes se tato mluva spíše vyčleňuje zvlášť a označuje se jako profesní mluva.*“ (Čechová 2000, s. 26)

Pokud bychom chtěli stanovit počet existujících slangů, nelze toto jednotně určit. Neustále se utvářejí a vznikají nové zájmové skupiny, proto není možné konečné množství určit. Důležité je podotknout, že v některých případech hranice s argotem nebo profesní mluvou často splývá, a proto je obtížné zařadit mluvy do jednotlivých sociolektů. Zároveň se stále vyvíjejí nové slangy v různých oblastech, tudíž nedokážeme přesný počet uvést.

1.2.3.2 Profesní mluva

Profesní mluva je soubor jazykových prostředků, které jsou spojeny s různými profesemi a řemesly. Příslušníci určitého povolání ji užívají při vykonávání práce a vytvářejí v ústní komunikaci fráze a slova, která souvisí s konkrétním zaměstnáním.

„Mnohdy se jedná o pojmenování, která bez zakotvenosti do daného pracovního prostředí ztrácejí svůj význam.“ (Sochůrková 2018, s. 8)

Profesní mluvou je myšlena mluva skupiny zaměstnanců, kteří užívají termínů nebo slovních spojení při výkonu práce. Cílem je výrazová úspornost a jednoznačnost v konkrétním pracovním kontextu. Mimo dané pracovní prostředí mohou být termíny nejednoznačné, což je základní příčinou pochybností o její spisovnosti. (Chloupek 1974, s. 56)

Vzhledem k tomu, že je tento termín spojený s profesemi, se útvary, které vznikají v tomto prostředí, nazývají profesionalismy. Na rozdíl od slangismů jsou profesionalismy nocionální, jinak řečeno pojmové. To znamená, že odráží význam slova na základě určité obvyklé kombinace, nikoli na citovém vztahu. Díky tomuto jevu je slovní zásoba profesní mluvy stabilnější než u slangu a argotu. (Hubáček a Krčmová 2017)

Nové výrazy či fráze mohou vznikat v několika případech a to například v momentu, kdy ve spisovné slovní zásobě jazyka, neexistuje žádné slovo, které by určitý jev nebo předmět dokázalo vystihnout. Dále také pokud je potřeba vytvořit jednodušší

a kratší název ze složitějšího odborného pojmu apod. Často se při sestavování nových slov setkáváme s procesem univerbace, kdy se z víceslovného pojmenování utváří jednoslovná, například slepé střevo-> slepák nebo císařský řez -> císař. (Čechová 1996, s. 27)

Cílem utváření profesionalismů je úspora času a usnadnění vzájemné komunikace v daném pracovním prostředí, tudíž spisovnost není v tomto ohledu důležitá. Některé vzniklé názvy se ale následně mohou do spisovné slovní zásoby zařadit. (Hubáček

a Krčmová 2017)

1.2.3.3 Argot

Argot, dříve nazýván „hantýrka“ je mluvou sociálně vyřazených skupin. Toto pojmenování bylo přejato z německého jazyka a význam slova vysvětlil F. Oberpfalcer. Uvedl, že toto slovo vzniklo adaptací z německého *hantieren* (zacházeti s něčím/provozovat živnost) a původně neslo význam ‚potulné obchodování nebo kramářství‘. (Jaklová 1999, s. 293–300)

Pojmem argot označujeme specifickou vrstvu slov, která se objevuje v mluvě společenské spodiny. „B. Hochel definoval argot jako „tajný jazyk“,“ tzn. jazyk, který je srozumitelný pouze určených osobám a ostatní lidé nedokáží rozšifrovat významy daných výrazů. (Radková, 2012, s. 12) Dříve argot užívali zlodějové, překupníci a další osoby z kriminálního prostředí. (Hauser 1986, s. 27) Proměnou času se

nyní

do této skupiny řadí i drogoví dealeri a uživatelé drog.

Argot se používá převážně v ústní komunikaci, psaná forma ale není vyloučena. Například žebračský argot využíval obrázkového písma, které sloužilo k vzájemnému informování jiných žebračků. (Čechová 2011, s. 26) V dnešní době je zaznamenání argotu v psané komunikaci záležitostí spíše umělecké literatury. Jak je tomu také u slangu

či profesní mluvy, cílem argotu je přesnější dorozumívání v sociální skupině. (Odaloš 2008, s. 18) „*Jeho příznačným rysem je jazykové novotaření, neustálé hledání nových výrazů, silná expresivita, žertovnost, slovní hříčky.*“ (Hauser 1986, s. 28)

Základním rysem, kterým se argot liší od slangu a profesní mluvy, je utajenost projevu. Tato vlastnost je pro argot jedna ze zásadních, protože pokud se stane, že dojde k prozrazení jednotlivých jazykových prostředků, tak už nesouhlasí s touto definicí. Důvodem je, aby dané skupině (např. *zlodějům, žebračům*), ostatní lidé nerozuměli a mohli se pohodlně dorozumívat pouze mezi sebou. Tento rys se ale v některých případech postupně ztrácí, protože např. vězni používají tuto mluvu i ve styku s dozorci

a obecně zaměstnanci věznic. V některých případech autoritám dokonce vysvětlují i významy používaných slov. (Čechová 1996, s. 27–28)

Příslušníci sociálních skupin používali tuto slovní zásobu nejen mezi sebou v komunitě, ale také například při komunikaci s policií nebo na soudě. Na základně toho začaly vznikat argotické slovníky, které měly napomoci při pochopení obsahu sdělení osob porušujících zákony. (Odaloš 2008, s. 18)

Zašifrování významu vznikalo tím, že slova z běžné mluvy získala nový na základně obrazného pojmenování (*prachy – peníze, stříkačka – pistole*). V různých argotech jsou patrné vlivy židovského jidiš, řeči cikánské apod. (Čechová 1996, s. 27) Mnoho výrazů je také společných s argoty jiných jazyků, jedná se především o argot německý zvaný Rotwelsch. (Hauser 1986, s. 28)

Mnoho z argotických výrazů se dostalo do obecné češtiny (*peníze -> prachy*) a některá ustálená slovní spojení i do neoficiálních spisovných mluvených projevů (*dát pozor -> dát bacha*). (Čechová 1996, s. 28)

1.2.3.4 Slang, nebo argot?

Po úvodním představení pojmů slang a argot zde stále zůstává otázka, zdali vězeňskou mluvu nazývat slangem nebo argotem. Po seznámení s příslušnou odbornou literaturou, jsme dospěli k závěru, že mluva lidí, kteří se dostali do rozporu se zákonem, je označována jak pojmem vězeňský slang, tak zároveň vězeňský argot. Oba termíny jsou v českém lingvistickém prostředí běžně používány, ale v pracích některých lingvistů, je vidět posun od pojmu argot spíše k vězeňskému slangu.² (Radková 2012, s. 18)

Lexikum je bráno spíše jako argot, ať už z osobního vnímání, jelikož je slovní zásoba vsutku specifická, tak zároveň proto, že nám může připomínat Jílkovo-Oberpfalcerovo tradiční vymezení pojmu, které souvisí se sociálním hlediskem. F. Jílek-Oberpfalcer definuje argot jako *zvláštní jazyk zločinců z povolání a individuí jim blízkých*. (Hubáček citovaný Jaklovou 1999, s. 293–300) Slangy charakterizuje *zvláštní jazyky všech ostatních společenských skupin*. (tamtéž) Dnes nemůžeme považovat všechny uživatele argotu za společenskou spodinu nebo osoby z okraje společnosti, jelikož pachatelé trestných činů jsou i bohatí a mocní jedinci, kteří do této definice nezapadají. Spojitost argotu s jednotlivými sociálními či jinými skupiny není jednoznačně stanovena. Společný rys, který tito jedinci mají, je ten, že dřívější i dnešní uživatelé vězeňské mluvy, využívali nebo využívají tuto mluvu při vykonávání společensky nežádoucích, až škodlivých činností. Proto pokud bychom chtěli užívat termínu

² Viz J. Hubáček, J. Suk, J. van Leeuwen-Turnovcová, A. Jaklová a M. Odaloš

argot, bylo by potřeba nově vymezit sociální skupiny, které ho užívají (např. *argot narkomanů, argot finančních podvodníků*). (Radková 2012, s. 18)

V této práci pracujeme s pojmem „vězeňská mluva“ a to z toho důvodu, že se tímto vyhneme polemickým diskuzím, zdali je trestanci užíván vězeňský slang nebo vězeňský argot. Ostatně se na jedné z plzeňských konferencí zabývajících se slangem a argotem, v roce 2008 pojednávalo o dynamice posunu pojmenování některých sociolektů a došlo se k závěru, že je nejvhodnější užití názvu „mluva“ (např. *mluva vlnařů*). (Radková 2012, s. 19)

1.3 Zločinecká mluva v Čechách

První zmínky týkající se zločinecké mluvy, se objevují už v 16. století a jsou zapsány v tzv. smolných knihách. Smolné knihy, nebo jinak řečeno také černé knihy, jsou soudní knihy, které obsahují záznamy výpovědí osob, které byli podezřelí z mučení nebo jiného úmyslného ublížení na zdraví druhé osoby. Tito lidé byli postaveni před městský soud

a na mučidlech se často zpovídali. (Radková 2012, s. 25) O všem se vedly záznamy, které byly zapisovány úředním slohem, zároveň se ale zaznamenávaly i výpovědi zločinců, které se formálně ani stylizačně neupravovaly, tudíž jde o autentické výpovědi ukazující mluvu tehdejší doby. (Radková 2012, s. 25)

Ukázka ze smolné knihy:

„5. Vyznání Jurky od Opavy³ na mukách

Týhož léta 1600 v středu před svatým Vítem^b ouřad a všeckna obec z dědiny Blazic^o při jistotě postihnouce jednoho pacholka, jménem Jurku od Opavy, když přezu kradl a při té krádeži pacholka zabil, ku právu do města Lipníka přivedouce, právo naň žádali a zaručivše ku právu, právo jim naň puštěno. Na kterémžto trápení k ničemu jinému se více neznal, toliko k té krádeži, a toho pacholka proto že zabil, že jeho znal a od té krádeže ode-hnati chtěl, aby naň toho nepověděl. Od práva ortelován, aby mečem byl trestán, dali mistrovi 2 zl. a poslu od opatrování 1 zl.“ (Marada 1994, s. 16)

Na počátku 19. století se objevily slovníky, ve kterých byly sepsány výrazy používané zločinci tehdejší doby (Oberpfalcer, 1934, 1934–35, 1935). Dříve se ale nepoužíval pojem argot, ale hantýrka, což je název pro tajnou zlodějskou řeč, která byla typická pro nejnížší společenské vrstvy. (Radková 2012, s. 25–26)

Roku 1821 vyšla učebnice romštiny nesoucí jméno Románi Čib (*Mluvnice a slovní jazyka cikánského*), která obsahuje nejen gramatiku a slovník cikánštiny, ale i několik bajek psané v romštině. (Radková 2012, s. 26)

V předmluvě autor Antonín Jaroslav Puchmajer uvádí, že knihu vydal proto, že si mnoho lidí myslí, že cikánská řeč je totožná s hantýrkou a on chce toto nepravdivé tvrzení vyvrátit. A. J. Puchmajer ke knize připojil i slovník *Hantýrka neboli česká řeč zlodějská*. . „Tento lexikální materiál čítající 414 českých a 22 německých slov (převzatých z německé hantýrky) je příslušnou literaturou považován za základní zdroj poznání českého argotu přelomu 18. a 19. století“ (Bredler 1914, s. 15–16 a Hugo 2006, s. 13 citovaní Radkovou 2012, s. 26). Slovník byl znovu publikován Čeňkem Zíbrtem v roce 1902 a nesl název *Puchmajerův slovník řeči zlodějské z r. 1821*. (Radková 2012, s. 26)

Se zmíněným slovníkem od A. J. Puchmajera, se značně shoduje rukopisný seznam 376 slov, který byl sestaven pro Spojené dvorní kanceláře ve Vídni (1806), kde sloužil k úředním účelům. Tento rukopisný seznam je dnes znám jako Hájkův slovník, jelikož ho otiskl v časopise *Český lid* Václav Hájek (Bredler 1914, s. 17, Hugo 2006, s. 14 citovaní Radkovou 2012, s. 26). *Hantýrka (tajná řeč) zlodějská ze začátku XIX. stol.* je oficiálním názvem tohoto slovníku. Podle autorů F. Bredlera a F. Oberpfalcera jsou oba slovníky velice blízké, ale Puchmajerův je spolehlivější, jelikož tvrdí, že Hájkův slovník v důvodu toho, že byla slova zaznamenávána německy mluvícím úředníkem, obsahuje řadu zkomolenin. (Bredler 1914, s. 18, Hugo 2006, s. 14 citovaní Radkovou 2012, s. 26)

V roce 1902 byl Karlem Judou uveřejněn v časopise *Český lid* další lexikální materiál, který nese název *Tajná řeč („hantýrka“) zlodějů a šibalů*, který pojednává o mluvě zločinců. Tento slovník vyšel o něco později, než oba již zmíněné a uvádí se, že je s nimi více než z poloviny shodný. (Bredler 1914, s. 19 citovaný Radkovou 2012, s. 26)

Další vychází *Slovník české hantýrky (tajné řeči zlodějské)* v roce 1914 a autorem je František Bredler. F. Bredler ve své studii zpracoval všechny tři slovníky a doplnil je o nové výrazy, které dohromady čítají více než 1000 slov.

Velice významná jsou pro výzkum mluvy zločinecké 20. a 30. léta 20. století. V tomto období lze sledovat značný nárůst zájmu o studium slangu a argotu obecně. Lingvisté usilovali o vyjasnění pojmů slang, hantýrka, žargon a slang. Zabývali

se podstatou hantýrky včetně způsobu, jak vzniká, pro kterou sociální skupinu je příznačná, jak a kdo ji rozšiřuje. Dále také důvody a motivy jejího šíření. Snažili se rovněž zjistit, zdali je hantýrka úmyslně tajemnou řečí. Jazykovědci se tedy obrátili zpět

do minulosti a pokusili se rozebrat výše zmíněné soupisy a doklady ze smolných knih s cílem zaznamenání počátků trestanecké mluvy. Laická veřejnost je seznamována s problematikou slangu a argotu. Na přiblížení se problematice slangu a argotu se podílel například Otokar Nováček, který vydával v letech 1935–1936 měsíčník *Hantýrka*

s podtitulem *Literárně-vědecká revue pro studium argotu, slangu a řeči lidové vůbec*. (Radková 2012, s. 27)

V roce 1926 vychází slovník *Zum Wortschatz des tschechischen Rotwelsch (Ke slovníku českého argotu)* od Eugena Rippla, který doplňuje předchozí slovníky. Má dvě části a to úvodní teoretickou, která je psaná v němčině a slovníkovou část. (Radková 2012, s. 27)

Velkým přínosem, co se týče této tzv. vězeňské mluvy, byly studie F. Oberpfalcera, který se „stal zakladatelem moderního českého vědeckého bádání o slangu“. (Radková 2012, s. 27) Jeho klíčová studie nese název *Argot a slangy* a vyšla roku 1934. Oberpfalcer se věnoval rozborům smolných knih, slovníkům hantýrky, které byly napsány již dříve v minulosti, ale zároveň sbíral v té době aktuální jazykový materiál v několika vězeňských zařízeních. (Radková 2012, s. 27)

Karl Treimer ještě před druhou světovou válkou napsal knihu nesoucí název *Das tschechische Rotwelsch* (1937), ve které se zabývá problematikou českého argotu. Ve stejném období, vychází také v časopise *Bezpečnostní služba, Slovníček světské hantýrky* od Jaroslava Podzimka. Dále roku 1964 vyšla kniha *Hantýrka pro samouky*, jejímž autorem je Radovan Krátký. V této době nevycházelo mnoho studií zabývajících se tímto tématem, tudíž šlo zkoumání vězeňské mluvy (i argotu a slangu obecně) do pozadí. Knihy zabývající se problematikou vězeňské mluvy, se objevovaly pouze v samizdatu nebo exilu. (Radková 2012, s. 28)

Momentálně jsou velkým přínosem pro studia slangu a argotu konference, které se v Plzni na Pedagogické fakultě pořádají už od roku 1977. Ovšem zabývání se problematikou jazyka lidí žijících v rozporu se zákonem jako takovou, je relativně novou záležitostí. (Radková 2012, s. 28)

Po roce 1989 vydal Jaroslav Suk knihu s názvem *Několik slangových slovníků*, která obsahuje autentický materiál přímo z prostředí věznice, kde sám nějakou dobu pobýval. Autor dílo nejprve vydal v samizdatu v roce 1979 (pod názvem *Současný český kriminální slang a světský argot*) a poté roku 1993 již oficiálně. J. Suk preferuje termín *kriminální slang* namísto argotu.

Další knihou, která souvisí s kriminálním prostředím, je *Šmírbuch jazyka českého*, od Patrika Ouředníka, který vyšel v českém vydání v roce 1992. Kniha obsahuje několik slov, výrazů a frází z kriminálního prostředí. (Radková 2012, s. 28)

Historický argot a nový vězeňský slang v Čechách I a II (originální název *Historisches Argot und neuer Gefängnislang in Böhmen, Teil I, II*) jsou vědecky zpracované publikace od Jiřiny van Leeuwen-Turnovcové, v nichž se autorka zabývala termíny ‚historický argot‘ a ‚vězeňský slang‘. (Radková 2012, s. 29)

Jan Hugo je autorem výkladového slovníku nesoucí název *Slovník nespisovné češtiny* (2006, 2008, 2009), který zachycuje mluvu vězňů a osob z kriminálního prostředí. Slovník obsahuje nejen argotické a slangové výrazy, ale také obecnou, ostravskou

a brněnskou mluvu. Podle Radkové výrazivo, o které se zde zajímáme, bývá ve shodě označováno J. Sukem jako kriminální slang. (Radková 2012, s. 29)

Jak mluví čeští vězni je název knihy od Jaroslava Hály a Petry Soudkové, která vyšla roku 2002. Publikace pojednává o vězeňské mluvě v psychosociálních aspektech a je momentálně poslední knihou, která se snaží seskupit veškeré výrazové prostředky používané ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody.. Součástí je také slovníček hesel, která byla získávána přímým sběrem ve vězeňském prostředí. (Radková 2012, s. 29)

Další knihou zabývající se problematikou českého vězeňství je publikace nesoucí název *Jak se mluví za zdmi českých věznic* od Lucie Radkové, která vyšla roku 2012. Kniha se zabývá mluvou vězňů, jak je již patrné z názvu, zároveň je ale obohacena o charakteristiku prostředí některých českých věznic. Dále obsahuje vymezení tzv. vězeňského kódu a alfabetycký slovník.

1.3.1 Prizonizace a vězeňský kód

Odsouzení, kteří nastoupí do výkonu trestu, ať už chtějí či nechťejí, se musí určitým způsobem přizpůsobit vězeňskému prostředí a zapadnout mezi ostatní spoluvězně. Tomuto procesu přizpůsobování se životu za mřížemi říkáme prizonizace (z anglického

slova prison neboli vězení). Ať už je míra přizpůsobivosti jedinců vysoká nebo nízká, v každém případě je pro vězně samotné důležité, se seznámit se zdejšími zvyky, pravidly a obecně celkovou kulturou vězení. Jsou zde nastolena psaná a „nepřpsaná“ pravidla,

kteřá dohromady tvoří tzv. vězeňský kód a seznámení s nimi patří do počátku prizonizace. (Radková 2012, s. 43) Následné přizpůsobování nemusí být pouze pasivním způsobem tj. vlivem okolí, ale je důležitá také aktivní snaha vězně, kdy ukazuje, že je nedílnou součástí komunity a bude jí plnohodnotným členem. (Anon. vychovatel-terapeut 2021)

Vzhledem k tomu, že se vězňi liší v různých aspektech, jako je například věk, vzdělání, důvod uvěznění atd., je sociální složení odsouzených velice rozmanité. Zároveň z toho vyplývá, že není možné, aby byl pouze jeden všeobecný prototyp vězeňského kódu. Kódy se mohou odlišovat nejen vězňice od vězňice, ale také mezi jednotlivými odděleními. Existují ale určitá pravidla, která při jejich porušení netoleruje žádný spoluvězeň. Jedná se například o krádeže spolu odsouzených vězňů, nesplácení dluhů, donášení, podlézání vězeňskému personálu apod. (Radková 2012, s. 44)

1.3.2 Dělení vězňic

Momentálně je v současné době v České republice dohromady 35 vězňic, z toho je deset vazebních a dvacet pět vězňic, kam se muži a ženy umisťují odděleně. Dále se tu také nachází dva detenční ústavy. (Uzamčený svět nedatováno)

Vězňice, vazební vězňice a detenční ústavy v ČR

Obr. 1 – Vězňice, vazební vězňice a detenční ústavy v ČR

1.3.2.1 Vazební věznice

Vazební věznice zajišťuje výkon vazby všech obviněných osob, tzn. mužů, žen a také mladistvých. Vazba se uděluje na základě důkazů v trestním řízení a slouží k tomu, aby se zadržená osoba nepohybovala na svobodě a nemohla mařit svými činy trestné řízení. Je totiž důležité, aby veškeré důkazy zůstaly co nejvíce zachované pro správné určení trestního úsudku. Zároveň by dotyčný mohl napáchat další trestné činy, a proto je držen po nezbytně nutnou dobu v tomto zařízení. Opatření je dočasné, tudíž je po rozhodnutí trestu obviněný přemístěn do klasické věznice. Proces trvání je různý, může se pohybovat v řádu několika týdnů či měsíců, výjimečně se však stává, že trvá až několik let. (Typy věznic nedatováno)

1.3.2.2 Věznice

Věznice je nápravné zařízení, které slouží pro vykonávání trestu odnětí svobody. Odsouzení zde stráví určitou dobu, která je jim za spáchané činy udělena. S odsouzenými osobami je v České republice zacházeno v souladu s Listinou základních práv a svobod., Věznice využívá pro nápravu odsouzených různých programů a aktivit, které jim mají pomoci s návratem do normálního života mimo vězení a určitým způsobem je převychovat. V průběhu vykonávání trestu mají pachatelé k dispozici zdravotní služby a různé vzdělávací programy. Podle závažnosti spáchaného trestného činu, jsou osoby řazeny buď do věznic s ostrahou anebo s věznic se zvýšenou ostrahou. (Základní otázky nedatováno)

1.3.2.2.1 Věznice s ostrahou

Věznice s ostrahou se dále dělí na tři oddělení, které jsou rozlišovány podle stupně zabezpečení. Prvním z nich je oddělení s mírným stupněm zabezpečení, kam se řadí nedbalostní skutky s trestem, který trvá maximálně tři roky a úmyslné skutky do jednoho roku trestu. Jsou zde však někdy výjimky, tudíž záleží ještě na dalších okolnostech provedení trestného činu. Do věznic se středním stupněm zabezpečení se umisťují osoby, které provedly trestný čin z nedbalosti a byly jim uděleny více než tři roky trestu. Odsouzení, kteří spáchali zločin úmyslně, a nebyl jim udělen trest převyšující tři roky s tím, že nebyli ve výkonu trestu více než třikrát, se umisťují do věznice s tímto stupněm zabezpečení také. Třetím stupněm je nejvyšší stupeň zabezpečení, kam se řadí ostatní pachatelé. (Typy věznic nedatováno)

1.3.2.2 Věznice se zvýšenou ostrahou

Do věznice se zvýšenou ostrahou jsou odkázány osoby, kterým byl udělen trest odnětí svobody na doživotí, uložen trest odnětí svobody minimálně na osm let anebo osoby, které spáchali trestný čin úmyslně a v posledních pěti letech utekli z výkonu trestu, vazby nebo z výkonu zabezpečovací detence. Zároveň jsou sem přemístěni problémoví jedinci z věznic s ostrahou. (Typy věznic nedatováno)

1.3.2.3 Detenční ústav

Detenční ústav neboli ústav pro výkon zabezpečovací detence je specializovaný ústav spravovaný Vězeňskou službou ČR. V České republice se nacházejí dva, v Brně a v Opavě. Zde se umísťují duševně nemocné osoby nebo jedinci závislí na návykových látkách, pro které by nebylo dostačující ochranné léčení.³ Hlavním úkolem ústavu je ochrana společnosti, jelikož mohou být tyto osoby svým chováním pro společnost vysoce nebezpečné. Dělají se zde různé léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické a rehabilitační programy, které mají snížit napětí, stres a pomoci tak umístěným osobám. Jak již bylo zmíněno, toto zařízení slouží pro osoby s poruchami osobnosti a psychotiky, které mají rozdílně závažné psychické poruchy, z tohoto důvodu má proces léčení neurčitou dobu trvání. Doba pobytu záleží na psychickém stavu jedince a podle toho je usouzeno, zda je připraven na normální život mimo ústav a není pro společnost již nadále nebezpečný. Pracovníci v detenčním ústavu jsou specialisté, kteří mají za úkol se o tyto osoby starat, jedná se například o psychiatra, psychologa, vychovatele-terapeuta nebo speciálního pedagoga. (Vazební věznice a ÚPVZD Brno nedatováno)

1.4 Komunikace s vězni

Komunikace ve vězeňském prostředí ať už mezi vězni navzájem nebo vězni a pracovníky vězeňské služby, je každodenní záležitostí. Osoby, které ve výkonu trestu nebyli a nemají tuto zkušenost, se dorozumívají stejně jako vězni. Mluví spolu a případně užívají i psanou formu komunikace. Zároveň je ale způsob dorozumívání rozdílný jak v psané, tak i v mluvené podobě. Liší se nejen obsahem, ale také její formou. V následujících kapitolách si přiblížíme tuto problematiku více do detailu.

³ Ochranné léčení je pouze opatření, které je vykonáváno, buď ústavní formou tzn. pachatel je léčen v ústavu, nebo formou ambulantní, kdy dotyčný pravidelně dochází k odbornému lékaři. (Ochranná léčba nedatováno)

Informace v následujících kapitolách byly získány pomocí krátkého dotazníku, který byl předložen zaměstnancům, kteří se denně s vězni setkávají, tudíž vyplývají z osobních zkušeností těchto osob. Jednalo se o vychovatele-terapeuta pracujícího ve vazební věznici v Českých Budějovicích, který nám poskytl mnoho užitečných údajů. Dále zaměstnance Služby kriminální policie a vyšetřování z Českých Budějovic a strážného z vazební věznice v Českých Budějovicích. Již zmíněný dotazník byl předložen více osobám, ale vzhledem k tomu, že odpovědi se buď opakovaly, anebo byly příliš strohé na to, aby nám tuto problematiku více přiblížily, tak nebyly v práci použity. V dotazníku se ptáme na vyjadřování vězňů ohledně syntaxe, zdali užívají spíše kratší či složitější věty. Dále na jednání nejen vůči dotazovaným zaměstnancům, ale také ostatním vězňům, co se týče neslušného vyjadřování, používání vulgarismů apod. Také nás zajímalo, která konkrétní slova jsou nejčastěji trestanci užívána. Nesmíme zapomenout zmínit otázku ohledně vlivu prostředí věznice na mluvu, jelikož dle publikací, se kterými jsme v této práci pracovali, má prostředí důležitou roli. Proto jsme se chtěli přesvědčit nejen z knih, ale také přímo od samotných zaměstnanců, jak toto vnímají. Celý dotazník nalezneme v přílohách, kde se nachází všechny tři vyplněné dotazníky, které sloužily jako materiál pro následující kapitoly. V odpovědích na dané otázky byla vynechána pouze jedna a to konkrétně u dotazníku vyplněného strážným, jinak byly všechny otázky zodpovězeny.

1.4.1 Mluvená komunikace

Většina vězňů používá krátké jednoduché věty při vyjadřování jak s vězni, tak i s autoritami. Někdy se stává, že se trestanci vyjadřují inteligentně, ale poté při bližší komunikaci s nimi je znát, že tomu tak doopravdy není a pouze se jako inteligentní lidé snaží vypadat. Obecně je ale typické strohé vyjadřování a nadměrné používání výrazů z vězeňské mluvy. Někteří vězni, kteří nastupují do výkonu trestu poprvé, jsou s touto mluvou již seznámeni. Je to dané tím, že se už nějakou dobu pohybují v kriminálním prostředí a zde tento styl mluvy není nic neobvyklého, používá se relativně běžně. (Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování 2021)

Komunikace s osobami, co se dostaly do střetu se zákonem, může být ale občas velice náročná záležitost, vzhledem k tomu, že se mezi odsouzenými objevuje i řada podvodníků, kteří mají komunikační schopnosti vyvinutější než jiní jedinci. Ti vědí jak komunikovat a dají dohromady i složitější věty. (Anon. vychovatel-terapeut 2021)

Některé výrazy, které lze slyšet za zdmi českých věznic, se dostávají i do komunikace běžné populace, tj. mezi osoby, které ve výkonu trestu nikdy nebyli. Slova z vězeňské mluvy se používají v kriminálních prostředích, kde se zdržují i bývalí vězni, tím pádem je odposlouchají i lidé, kteří nemají s vězením žádné zkušenosti. Slova či fráze se mezi nimi užívají tak intenzivně a často, až se kolikrát stane, že se dané slovo uchytí a běžně se používá i mimo věznice. Jedná se například o slova – *litr* (výraz pro tisíc korun), *tágo* (taxi), *tunelování* (finanční podvod) atd. (Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování 2021)

1.4.2 Psaná komunikace

V psané komunikaci mají vězni společné rysy, jelikož nemají takové znalosti ohledně gramatiky, je běžné psaní gramatických chyb. Vězni mají většinou dětské písmo, protože více využívají mluvenou formu komunikace a není pro ně psaná forma běžnou záležitostí. Pokud se ale setkáme s psanou formou, píšou často velkými tiskacími písmeny. (Anon. vychovatel-terapeut 2021)

1.4.3 Komunikace mezi vězni

Způsoby chování trestanců se liší podle různých aspektů, například pokud jde o rozhovory vězňů s dalšími vězni, je časté používání vulgarismů a hrubé vyjadřování. Jedinci se snaží působit mocným dojmem a maskovat své komplexy, aby před ostatními nevypadali jako slaboši. Je to určitá forma obranného mechanismu, která se objevuje velice často. Typické je také používání tzv. slovní vaty, která je v komunikaci zbytečná a nemá žádnou přidanou hodnotu. Objevuje se převážně v okamžiku, kdy je potřeba získat čas na vyjádření myšlenky. Dále se také používá jako parazitické slovo, které už člověk ani nevnímá a používá ho automaticky. V tomto případě jde spíše o bezmyšlenkovité užívání a opakování vycpávkových slov. (Anon. vychovatel-terapeut 2021)

Používání vězeňské mluvy je v podstatě nezbytností pro „přežití“ v daném prostředí, protože ve věznici panuje tvrdý řád a díky používání místní mluvy, se lépe a snadněji vězni začleňují do komunity. Styl mluvy a jejich obecný profil má velký vliv na to, zda jsou oblíbení mezi dalšími vězni. Ve věznici funguje určitý způsob hierarchie, někteří vězni jsou na vrcholu a jiní zas dole, ti jsou ostatními neuznávaní a podceňovaní. Podle toho, jaké mají postavení v komunitě, se mezi sebou chovají a vzájemně komunikují. Vězni, co jsou na tzv. vrcholu pyramidy, používají velké

množství vulgarismů vůči „podřadným“ vězňům, aby vyjádřili svou nadřazenost a utvrdili si tím své postavení ve vnitřní hierarchii. (Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování 2021) Ohledně tohoto tématu se lišil názor od strážného, který uvedl, že dle jeho názoru se jedná spíše o pochytování slov, která slyší kolem sebe. (Anon. strážný, 2021) Tento názor bychom si mohli vyložit tak, že se nejedná o úmyslnou snahu dostat se výše v žebříčku oblíbenosti mezi dalšími vězni, ale pouze o přizpůsobení komunikace danému prostředí bez jakéhokoliv záměru.

Věznice a vězeňské prostředí má v podstatě na každého vězně určitý vliv. Záleží na délce pobytu v zařízení, ale na každého má alespoň minimální, jelikož je působnost prostředí velmi intenzivní. Pokud se jedná o recidivisty, kteří většinu svého života stráví ve výkonu trestu odnětí svobody, tak je pak jejich vyjadřování v civilním životě nepřehlédnutelné. (Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování 2021)

1.4.4 Komunikace vězňů s autoritami

Jak jsem již bylo zmíněno, na způsob komunikace vězňů má velký vliv prostředí, ve kterém se momentálně nacházejí, protože v porovnání s jednáním vůči autoritám je jejich chování a způsoby odlišné. Záleží také, o jaké autority se jedná, s dozorci komunikují jinak než s vězeňským vychovatelem-terapeutem, ale obecně je jednání vězňů spíše individuální. (Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování 2021)

Každý vězeň je jiný, takže styl mluvy se může lišit. Většina se ale vyjadřuje tak, jak komunikují běžně a to včetně nadávek, urážek a sprostých slov. I přesto, že se chovají slušně, jejich slovník je od spisovné češtiny daleko. Mnozí vězni už ale i před pobyttem ve vězení užívali nespisovného vyjadřování a výrazů vězeňské mluvy, díky různým okolním vlivům, např. vliv rodiny, prostředí, stupeň vzdělání, etnikum apod. (Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování 2021)

Při dorozumívání s určitými zaměstnanci se vězni chovají slušně a snaží se jednat familiárně, samozřejmě to není pravidlem, ale většinou nejsou hrubí ani vulgární. Někteří mluví s autoritami až dětsky, to je typické převážně při dialogy s ženami. Používají často slovní spojení jako je: *Prosím Vás, mohl byste, můžu se zeptat, potřeboval bych, pane X můžu?*. (Anon. vychovatel-terapeut 2021) Je tedy značný rozdíl v tom, s kým je rozhovor veden a v jakém prostředí se vězeň v moment rozhovoru nachází.

2. Metodologie

Teoretická část práce, přesněji řečeno kapitoly od vymezení spisovné češtiny až po popis detenčního ústavu, byla zpracována pomocí knižních publikací, časopiseckých článků

a online textů zabývajících se vězeňstvím v České republice. V úvodních kapitolách jsou popsány a následně vysvětleny pojmy slang, profesní mluva apod. Dále se zabýváme publikacemi, o nichž jsou čerpány informace primárně z knihy *Jak se mluví za zdmi českých věznic*. Kapitoly týkající se komunikace s vězni byly sestaveny pomocí několika zaměstnanců pracujících v prostředí, ve kterém se s vězni setkávají. Jednalo se konkrétně o vychovatele-terapeuta a strážného pracující ve vazební věznici v Českých Budějovicích a zaměstnance Služby kriminální policie a vyšetřování v Českých Budějovicích. Pomocí online dotazníku, který byl zaslán zmíněným zaměstnancům, jsme zjistili důležité informace, které byly následně použity ve vybraných kapitolách. Odpovědi byly stylisticky upravené, ale obsah sdělení je zcela zachován. Prostřednictvím poskytnutých odpovědí jsme se seznámili s mluvou vězňů z pohledu osob, které se s nimi setkávají na denní bázi, tudíž jde o praktické zkušenosti těchto lidí.

Praktická část byla provedena dotazníkovou metodou, jelikož se tato forma zdála nejvíce efektivní pro naše potřeby. Dotazník obsahoval třicet slov vybraných ze slovníku, který můžeme nalézt v knize nesoucí název *Jak se mluví za zdmi českých věznic*. Nejprve byla vytvořena první verze dotazníku, při jejímž bližším prostudování jsme usoudili, že by pro výzkum nebyl tento dotazník přínosný, jelikož slova byla v běžné populaci až příliš známá. Jednalo se převážně o výrazy pro pojmenování druhů drog,

která můžeme slyšet za zdmi českých věznic zcela běžně. Ze stejného důvodu byly také vynechány vulgarismy. V původní verzi dotazníku byly vytvořeny čtyři skupiny slov. První skupinou měly být již zmíněné názvy pro omamné látky, dále slovesa, podstatná jména (předměty a názvy pro slova z běžného používání) a jako poslední jsme zvolili podstatná jména označující osoby. Každá skupina měla zpočátku osm zástupců slov, ale následně po odstranění výrazů pro drogy, byly ponechány skupiny pouze tři, z nichž každá obsahuje deset slov. Jednotlivé kategorie obsahují deset slov proto, aby ve výzkumu bylo stejné množství u každé z nich. Celkový počet třicet výrazů byl zvolen z důvodu, aby nebylo vyplňování dotazníku pro respondenty časově náročné, ale zároveň aby byl přínosný pro tuto práci. S výběrem slov ve finální verzi dotazníku nám

pomohl již zmíněný vychovatel-terapeut, kterému byl zaslán seznam pojmů. Na základě jeho doporučení byla sestavena konečná podoba dotazníku. Následně byl dotazník předložen čtyřem skupinám respondentů, které byly rozděleny podle věkových kategorií. První skupinu tvořili studenti do 18 let. Druhou skupinou respondentů byly osoby od 19–30 let. Třetí dotazovaní byli lidé od věku 31–60 a poslední skupinou jednotlivci 61 a výše. Dále byly jednotlivé skupiny rozděleny na ženy a muže, z nichž většina respondentů žije v jihočeském kraji. Vytisknuté dotazníky byly rozdány žákům šesté, sedmé a deváté třídy na Základní škole a mateřské škole Ševětín v jihočeském kraji. Dále byla vytvořena online forma dotazníku, která se zdála jako nejvíce přínosná ať už z důvodu, že byly omezené možnosti šíření dotazníku kvůli epidemii koronaviru, tak zároveň proto, že online web Survio, na kterém byl dotazník vytvořen, automaticky vyhodnocoval data

a tímto usnadnil mnoho práce při sestavování praktického výzkumu.⁴ Odkaz na online verzi dotazníku byl rozeslán do různých internetových skupin na sociálních sítích, abychom získali co největší počet respondentů. Většina dotazníků byla vyplněna v online podobě přes již zmíněnou stránku Survio, tudíž vytisknuté verze byly následně na tento web ručně přepsány, abychom mohli všechny výsledky jednotně vyhodnotit. Sběr dat probíhal v červnu a červenci roku 2021. Ohlasy na dotazník byly převážně pozitivní, mnoho respondentů připsalo komentář, že vyplňování bylo zábavné a přiučili se něco nového. Zároveň pár respondentů přiložilo komentář s poznámkou, že se setkali s osobami, které se pohybovali mezi lidmi mající praktickou zkušenost s věznicí v podobě vykonávání trestu odnětí svobody a je patrný rozdíl ve slovní zásobě a obecném vyjadřování.

V závěru práce se nachází seznam všech grafů zahrnutých v bakalářské práci, které byly užity v praktické části. V přílohách jsou dotazníky vyplněné výše zmíněnými zaměstnanci, kteří se pohybují ve vězeňském prostředí. Dále v přílohách nalezneme finální verzi dotazníku, která byla použita v našem dotazníkovém šetření. K citování zdrojů byla použita citační norma ISO 690.

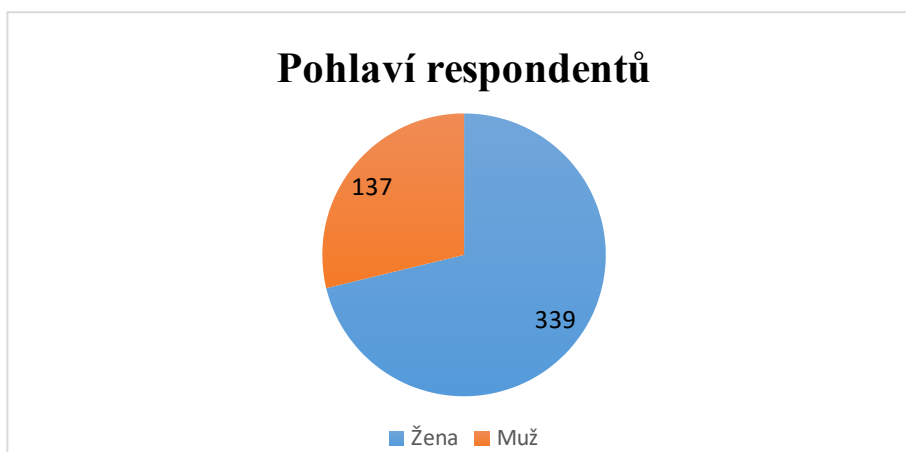
⁴ Survio slouží pro tvorbu a distribuci dotazníků. Jedná se o jeden z nejpoužívanějších dotazníkových nástrojů na celém světě. (Survio nedatováno)

3. Praktická část

3.1 Znalost slovníku českých vězňů

Hlavním cílem praktické části je zjistit znalost výraziva českých vězňů v běžné populaci. Jedná se o osoby, které nepodstoupily výkon trestu, tudíž s tímto prostředím nemají žádné zkušenosti. Dotazník byl záměrně rozdělen dle věkových kategorií, abychom zjistili,

do jaké míry se se slovníkem českých vězňů setkávají konkrétní skupiny a jestli některá slova sami také užívají v běžném životě. Metodou bylo dohromady získáno 476 vyplněných dotazníků. Do průzkumu se zapojovaly spíše ženy, jak je patrné z následujícího grafu.

Graf 1: pohlaví respondentů

3.1.1 Skupina číslo 1

První skupinu respondentů tvořili studenti základních a středních škol do věku 18 let. Celkem se průzkumu zúčastnilo 73 osob, z toho bylo 41 žen a 32 mužů.

Názvy pro předměty denní potřeby apod. jsou jak pro ženy, tak pro muže, převážně neznámá. Odpovědi žen a mužů se až na pár odchylek shodovaly. Z této kategorie vyšlo v průzkumu pouze pár slov (*chechtáky, flastr, veget*), která respondenti párkrát zaslechli, ale nepoužívají. Znatelně rozdílný výsledek v odpovědích mužů a žen bylo u slova *pálka*, viz následující grafy. Žádné slovo nebylo většinou označeno jako běžně používané.

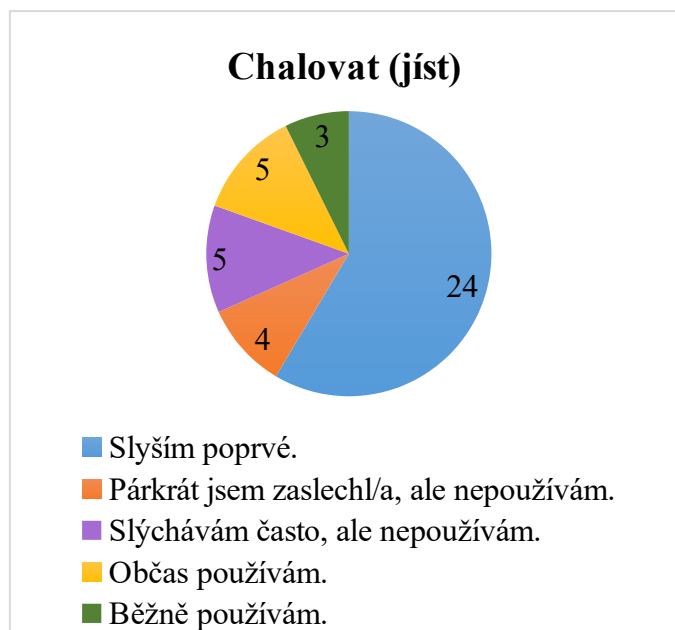

Graf 2: Pálka (vysoký trest) – výsledky ženy do 18 let

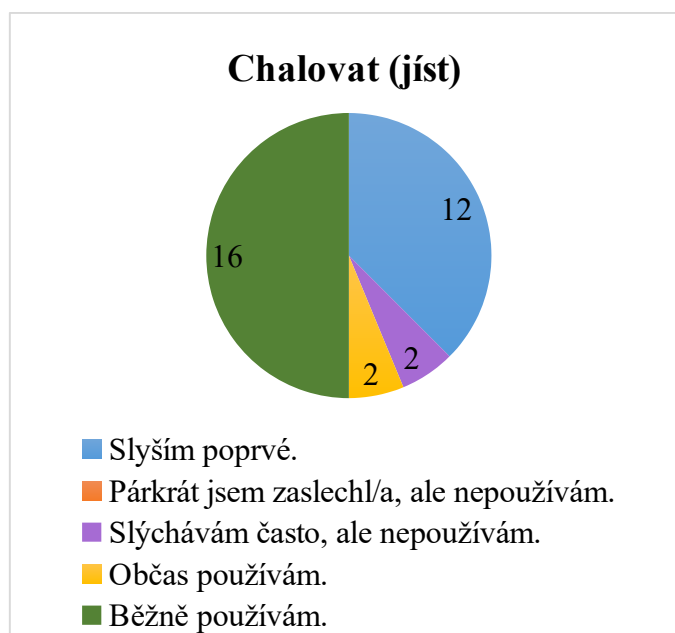

Graf 3: Pálka (vysoký trest) – výsledky muži do 18 let

Slovesa z dotazníku jsou mezi ženami také převážně neznámá, zbytek slov (*bagrovat, fachat, lohnout, viset*) bylo průzkumu nejvíce označované jako *párkrát zaslechnuté*, ale mezi ženami do 18 let nepoužívané. Muži nejčastěji reagovali stejnou odpovědí na slova *bagrovat, lakovat, lohnout* a *viset*. *Fachat* muži ve svém okolí často slýchávají, ale nepoužívají. Jediné slovo, na něž se reakce žen a mužů diametrálně odlišovaly, bylo *chalovat*, viz následující grafy.

Graf 4: Chalovat (jíst) – výsledky ženy do 18 let

Graf 5: Chalovat (jíst) – výsledky muži do 18 let

Podstatná jména označující osoby jsou této věkové kategorii nejznámější ze všech tří skupin slov. *Chmaták, koště, chábr, chlupatý* a *sojka* ženy párkrát zaslechly, ale běžně nepoužívají, naopak výraz *bengo* slýchávají často, ale aktivně v běžné mluvě neuvžívají, tudíž více než polovina slov byla respondentům ženského pohlaví alespoň minimálně známá. Výsledky mužů ukázaly, že pojmenování *cikorka, chmaták, rákosník* a *sojka*, znají,

ale aktivně nepoužívají, naopak *bengo* a *chábr* užívají běžně v každodenní komunikaci. Se slovem *koště* se často setkávají, ale sami ho neužívají.

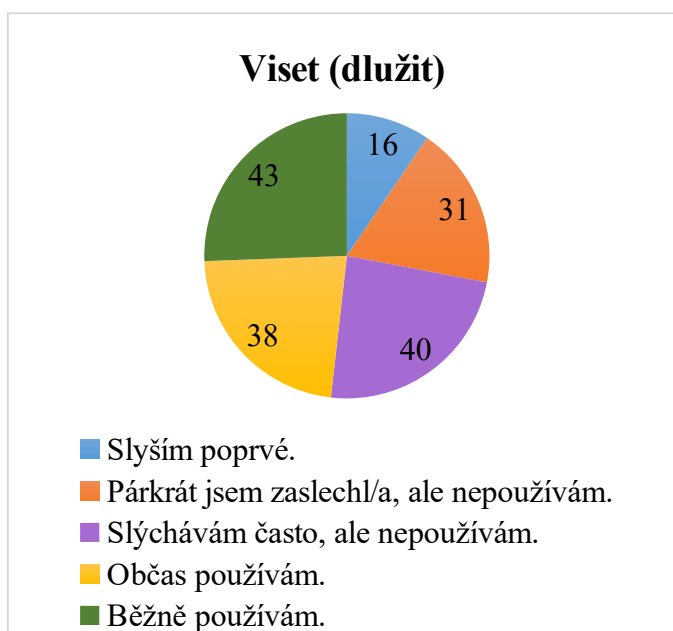
3.1.2 Skupina číslo 2

Skupina od 19–30 let byla nejpočetnější skupinou, která se na tomto výzkumu podílela. Dohromady dotazník zodpovědělo 219 respondentů, z toho 166 žen a 53 mužů.

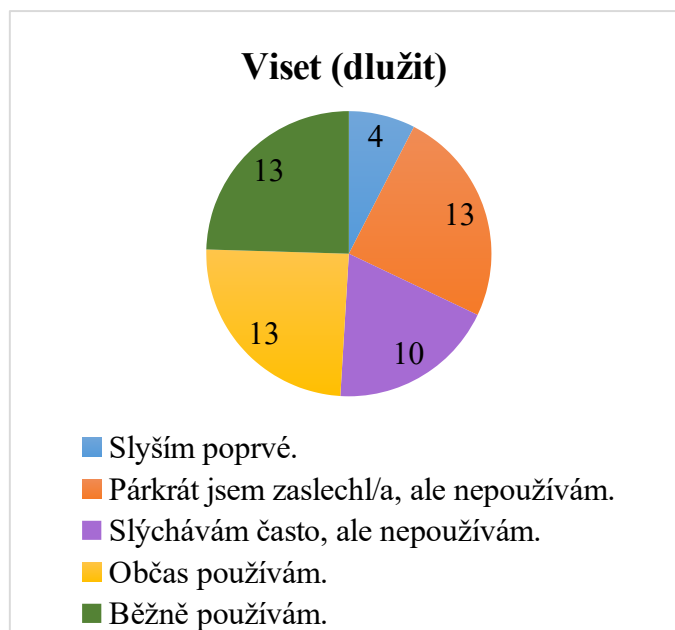
Polovinu slov z první kategorie (*aloše, betla, frkna, klepky, koule*) označili ženy i muži za zcela neznámé. Ženám alespoň minimálně známé byla pojmenování *flastr, chechtáky, pálka* a *šmėčko*. Občas používaným slovem v průzkumu znalosti žen je *veget*, muži toto slovo znají, ale aktivně nepoužívají, stejně jako *pálku* a *chechtáky*. Muži

se často setkávají s výrazem *šmėčko*, méně často s *flastrem*.

Slovesa ze slovníku mluvy českých vězňů osoby od 19–30 převážně znají, pouze 3/10 verb muži i ženy zaslechli v průzkumu poprvé. U obou pohlaví tomu bylo u slov *filcovat, koňovat, a mrsknout si to*. Ženy pojmenování *bagrovat, chalovat, lakovat, lohnout* a *fachat* párkrát zaslechly, ale samy neužívají. Takto odpovídali muži ohledně slov *bagrovat, fachat, lakovat, lohnout* a *šábnout se* (ženy toto slovo občas používají). *Chalovat* muži často slýchávají. Výsledky posledního výrazu (*viset*) jsou zaznamenány graficky.

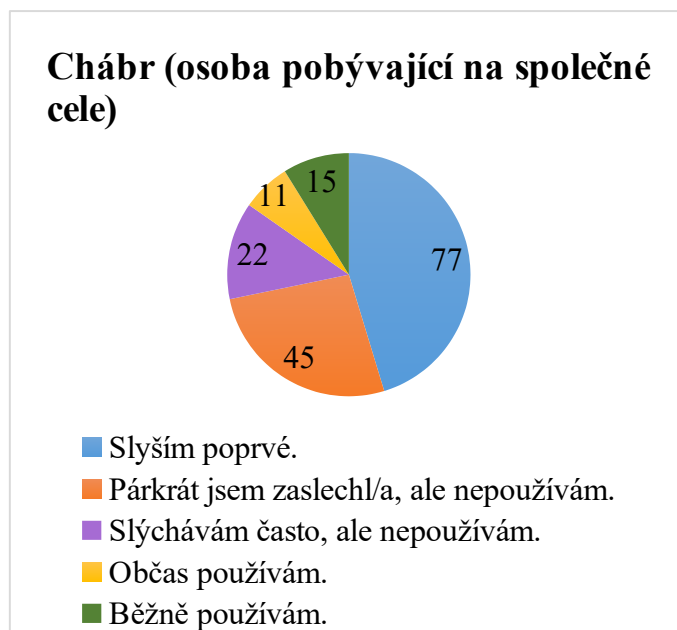

Graf 6: Viset (dlužit) – výsledky ženy 19–30 let

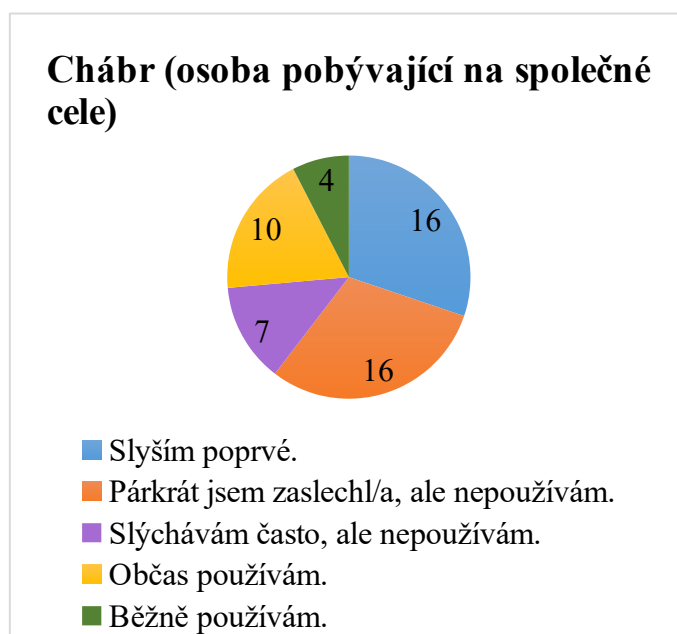

Graf 7: Viset (dlužit) – výsledky muži 19–30 let

Poslední skupinu slov – podstatná jména označující osoby, obě pohlaví převážně znaly. Slova *cikorka*, *chmaták* a *koště* ženy zaslechly, ale nepoužívají, naopak výraz *bengo* občas používají. Název pro jedince státní příslušnosti – *rákosník* ženy i muži slýchávají často, ale sami neuvžívají. Ženy slýchávají často výraz pro policistu – *chlupatý*, ale nepoužívají v běžné mluvě, v porovnání muži ano. Respondenti mužského pohlaví se mnohdy setkávají se slovy *rákosník* a *chmaták*, *cikorka* a *bengo* občas užívají. Výsledky u výrazu *chábr* viz graf. Žádné slovo v průzkumu nevyšlo jako běžně používané jak u mužů, tak ani u žen.

Graf 8: Chábr (osoba pobývající na společné cele) – výsledky ženy 19–30 let

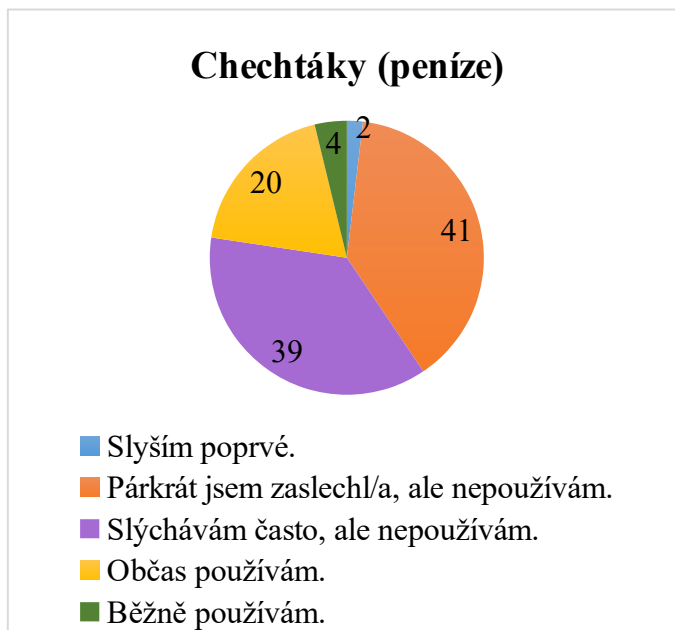
Graf 9: Chábr (osoba pobývající na společné cele) – výsledky muži 19–30 let

3.1.3 Skupina číslo 3

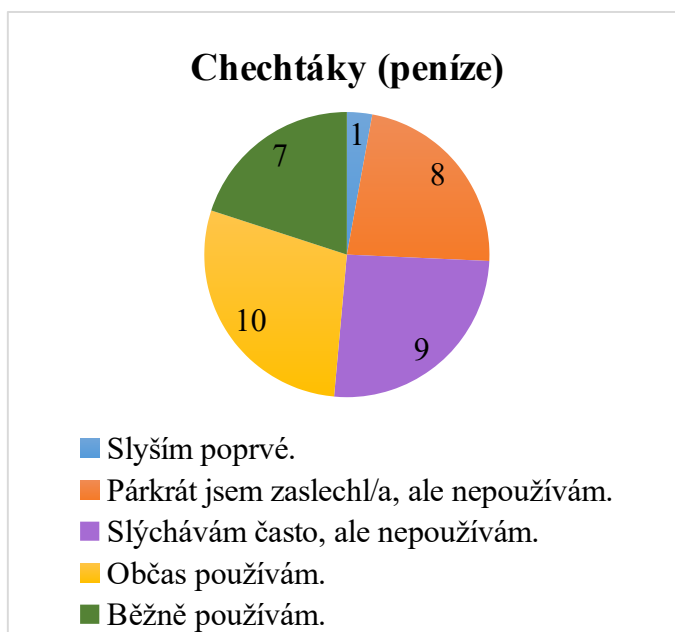
Skupina 31–60 byla druhou nejpočetnější skupinou podílející se na výzkumu znalosti slovníku českých vězňů. Celkem bylo zodpovězeno 141 dotazníků, z toho 108 odpovídalo žen a 33 mužů.

Polovina podstatných jmen z první kategorie je ženám zcela neznámá. Dále *pálka* a *veget* jsou občas používané a výraz *šmėčko* je často slýchávaný a zároveň občas používaný (ve výzkumu tyto dvě možnosti uvedlo stejné množství respondentek). Muži poprvé zaslechl 4/10 výrazů a naopak 3/10 občas používají v běžném životě. Se slovem

pálka se párkrát setkali a *aloše* slýchávají často. Poslední výraz je znázorněn graficky u obou pohlaví.

Graf 10: Chechtáky (peníze) – výsledky ženy 31–60 let

Graf 11: Chechtáky (peníze) – výsledky muži 31–60 let

Slovesa ženy i muži převážně znají, ženy neznají 3/10 slov (*filcovat*, *chalovat*, *koňovat*) a mužům byl pouze jediný výraz z dotazníku (*koňovat*) zcela neznámý. Dotazované ženy se několikrát setkaly s pojmenováními *bagrovat*, *fachat*, *lakovat*, *lohnout* a *mrsknout si to*, *šábnout se* a *viset* dokonce samy čas od času užívají. Respondenti mužského pohlaví se párkrát setkali se skoro polovinou slov (*bagrovat*, *filcovat*, *lohnout* a *mrsknout si to*) Dále uvedli, že v běžné komunikaci občas aplikují

fachat, šábnout se a viset. Zbývající dva výrazy (*chalovat, lakovat*) jsou mezi muži často slýchávané, ale nepoužívané.

Podstatná jména označující osoby jsou oběma pohlavím většina známé. Ženy se již setkaly s výrazy *cikorka, chmaták, koště a plonkáč, bengo, chlupatý a rákosník*. Žádný z výrazů aktivně neužívají, naopak ve slovníku mužů se 2/10 pojmenování (*bengo, cikorka*) čas od času objeví. Muži často slýchávají výrazy *chlupatý, chmaták a rákosník*. Dále *koště, plonkáč a sojka* jsou známá, ale již se s nimi neseťkávají tak četně. Názvy

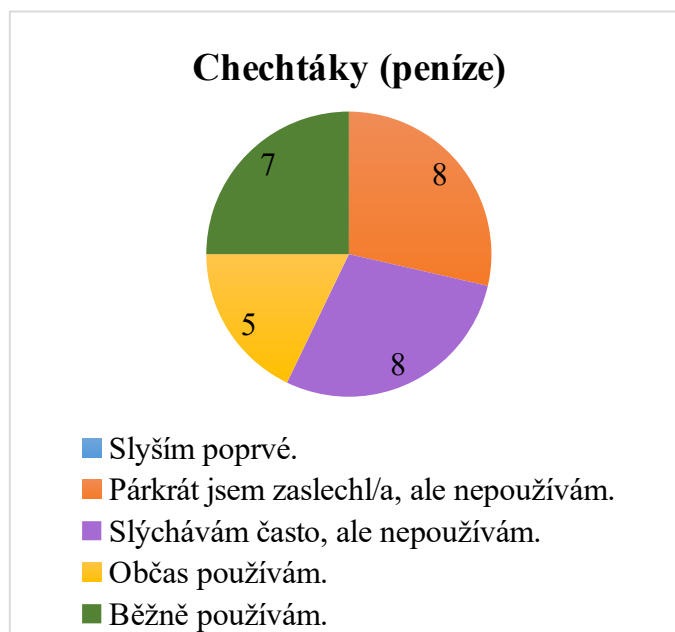
pro osoby jsou obecně mužům nejen více známé, ale také používanější v porovnání se ženami.

3.1.4 Skupina číslo 4

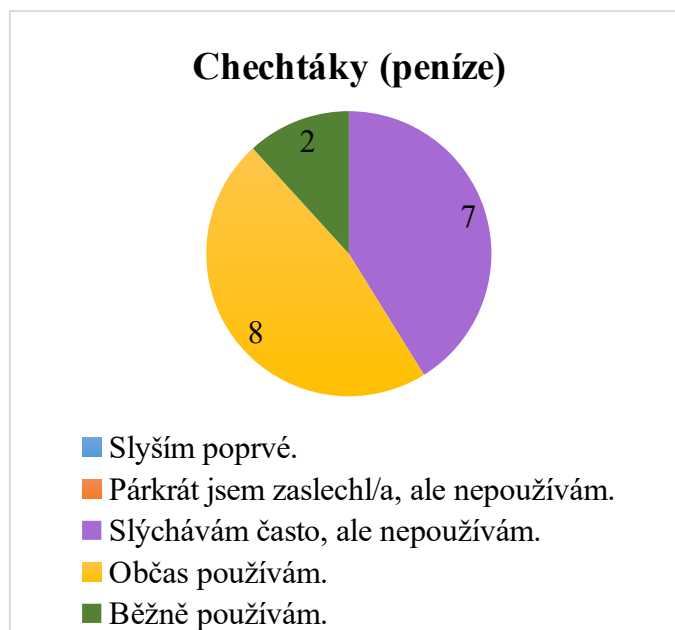
Poslední dotazovanou skupinou byly osoby věku 61 a výše. Průzkumu se zúčastnilo 39 respondentů, z toho 22 žen a 17 mužů.

S jednou polovinou slov (*aloše, betla, frkna, klepky a koule*) se ženy setkaly v dotazníku poprvé, naopak 3/10 pojmenování (*flastr, páłka, veget*) občasně používají a výraz *šmėčko* v jejich okolí čas od času slýchávají. Muži zcela neznali 4/10 slov (*betla, frkna, klepky a koule*), několikrát se již setkali s výrazy *aloše, šmėčko a páłka*, ale sami je neužívají. Slova, která muži aktivně aplikují v běžné komunikaci, jsou *veget* a *flastr*, avšak první výraz je podle průzkumu užívanější. Poslední pojmenování jak u žen,

tak u mužů, je zobrazeno graficky.

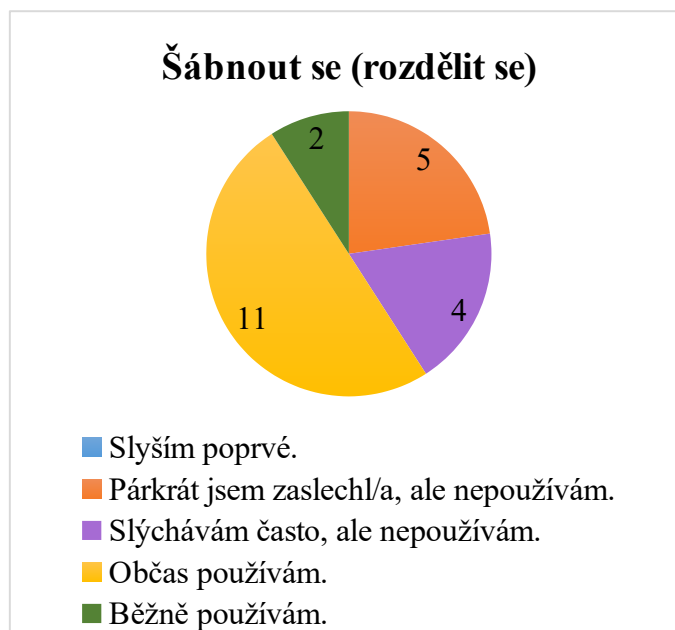

Graf 12: Chechtáky (peníze) – výsledky ženy 61+

Graf 13: Chechtáky (peníze) – výsledky muži 61+

Většina sloves jsou jak ženám, tak mužům alespoň minimálně známá. Respondentky zaslechly tři verba poprvé (*filcovat, chalovat, koňovat*), dotazovaní muži pouze dvě (*chalovat, koňovat*). Ženy znají výrazy spíše pasivně, aktivně užívají pouze dvě slova (*šábnout se, viset*). Muži se s několika pojmenováními běžně setkávají (*bagrovat, fachat, filcovat*) a pár dokonce sami aplikují (*lakovat, viset*). Slovo *šábnout se* je znázorněno graficky u obou pohlaví.

Graf 14: Šábnout se (rozdělit se) – výsledky ženy 61+

Graf 15: Šábnout se (rozdělit se) – výsledky muži 61+

Většinu názvů označující osoby ženy několikrát zaslechly (*bengo, cikorka, chlupatý, chmaták, plonkáč, rákosník*), ale žádné aktivně nepoužívají. Zbylá slova byla respondentům ženského pohlaví zcela neznámá (*chábr, koště, pampeliška, sojka*). Muži se poprvé setkali pouze se třemi výrazy (*chábr, koště, pampeliška*), dva občas aplikují v běžné mluvě (*cikorka, rákosník*) a název pro policistu (*bengo*) užívají běžně. Zbylé výrazy buď alespoň několikrát zaslechli (*plonkáč, sojka*), nebo se s nimi pravidelně setkávají (*chlupatý, chmaták*).

Závěr

Tématem bakalářské práce bylo přiblížení mluvy českých vězňů široké veřejnosti. V úvodních kapitolách jsme představili spisovnou a nespisovnou češtinu, vysvětlili pojmy *slang*, *profesní mluva* a *argot*, které byly vymezeny v jednotlivých kapitolách. Poté jsme se věnovali publikacím týkajících se zločinecké mluvy, které jsou zaznamenány od 16. století až po současnost. V následující kapitole byl vysvětlen a popsán tzv. *vězeňský kód*, který hraje ve vězeňském prostředí důležitou roli.

V dalších kapitolách byly představeny jednotlivé věznice. Věznice jsou rozděleny podle určitých kritérií na vazební věznice, klasické věznice a detenční ústavy. Vazební věznice slouží k zadržení osoby na nezbytně dlouhou dobu, než se dostaví konečný rozsudek a pachatel je následně přemístěn do klasické věznice. Klasické věznice dále dělené na věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou, ve které jsou vězni drženi po dobu soudem stanoveného trestu odnětí svobody. Detenční ústav je specializovaný ústav sloužící pro duševně nemocné jedince, kteří mohou být pro společnost vysoce nebezpeční.

V kapitolách pojednávajících o komunikaci s vězni, jsme popsali mluvenou a psanou formu komunikace. Následně jsme rozebrali jednání mezi vězni, pro které je typické používání vulgarismů a hrubé vyjadřování. Naopak s autoritami se trestanci snaží komunikovat slušněji.

V praktické části byl proveden průzkum znalosti specifického slovníku na několika set respondentech. Při výzkumu jsme analyzovali, zda jsou známá, či dokonce používaná osobami různých věkových kategorií.

Slovník reprezentovalo třicet vybraných výrazů rozdělených do třech skupin na předměty denní potřeby apod., slovesa a podstatná jména označující osoby. Pro přehlednost zde připomínáme jejich seznam. Předměty denní potřeby apod. jsou: *aloše*, *betla*, *flastr*, *frkna*, *chechtáky*, *klepky*, *koule*, *pálka*, *šméčko* a *veget*. Slovesa jsou: *bagrovat*, *fachat*, *filcovat*, *chalovat*, *koňovat*, *lakovat*, *lohnout*, *mrsknout si to*, *šábnout se* a *viset*. Podstatná jména označující osoby jsou: *bengo*, *cikorka*, *chábr*, *chlupatý*, *chmaták*, *koště*, *pampeliška*, *plonkáč*, *rákosník* a *sojka*.

Polovina výrazů z první skupiny slov jsou ženám všech věkových kategorií zcela neznámá. Zbylá slova jsou respondentkám alespoň minimálně známá, ale žádné z nich běžně nepoužívají. Většinu sloves poprvé zaslechly ženy do 18 let, ostatním věkovým kategoriím je minimálně polovina alespoň trochu známá a pár výrazů

občasně používaná. Pojmenování osob ženy převážně znají, ale aktivně používáno je pouze jedno slovo *bengo* a to respondentkami od 19–30 let.

Muži podstatná jména z různých oblastí také převážně neznají, první dvě věkové kategorie žádná slova aktivně neužívají, ale s některými z nich se alespoň párkrát setkali. Respondenti věkové kategorie od 31–60 a 61+ minimálně tři výrazy z dotazníku aplikují v běžné mluvě. Slovesa jsou nejméně známá mužům do 18 let, nejvíce jsou s touto skupinou slov obeznámeni respondenti od 31–60 a 61+, stejně jako tomu je u podstatných jmen z různých oblastí. Nejpoužívanějším slovem z oblasti názvů osob je stejně jako u žen výraz *bengo*, který užívají muži všech věkových kategorií. S většinou zbylých pojmenování se respondenti alespoň několikrát setkali.

Na závěr výzkumu můžeme říci, že některé výrazy z tohoto specifického slovníku za zdi věznic pronikají a jsou populaci alespoň pasivně známé, ale aktivně se užívají pouze některé z nich. Většinou se toto týká sloves nebo názvů pro osoby, ale záleží, o kterou skupinu dotazovaných se jedná. Co ale můžeme konstatovat je, že několik slov zůstává veřejnosti zcela utajeno, ať už se zaměříme na kteroukoliv skupinu dotazovaných. V každém případě se odpovědi napříč věkovými kategoriemi lišily, můžeme vidět rozdíl mezi znalostmi osob různých věkových skupin, tudíž výsledky byly v souladu s úvodními hypotézami.

Praktická část této práce je zaměřena na znalost vězeňského slovníku v běžné populaci, což je jedna z mnoha možností zpracování pohledu na danou problematiku. Bylo by zajímavé se na toto téma podívat také z jiných hledisek. Jedna z možností by mohl být průzkum vzniku jednotlivých slov, konkrétně na základě čeho byla volena jednotlivá pojmenování. U některých slov mohl být význam určen na základě podobnosti jako například u slova *zloděj* -> *chmaták*, ale u jiných výrazů není volba slova zcela jednoznačná (např. *lhát* -> *lakovat*, *dlužit* -> *viset*). Dále by se mohl udělat průzkum napříč jednotlivými českými věznicemi a pozorovat oblíbenost slov, pokud je pro konkrétní spisovný výraz více pojmenování ve vězeňském slovníku. Například zdali je vězni v jednom zařízení více typické používání výrazu pro policistu *bengo* a v druhém pojmenování *chlupatý* a na základě čeho je slovo oblíbenější. Jestli má na četnost užívání vliv území (Čechy, Morava, Slezsko), ve kterém se daná věznice nachází, věk, pohlaví trestanců apod. Přestože je možností výzkumu více, doufáme, že pohled

zpracovaný

v této bakalářské práci bude přínosným zdrojem informací týkajících se dané problematiky.

Seznam použité literatury

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-12-9.

HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

HRONEK, Jiří. *Obecná čeština*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova. 1972.

HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2., dopln. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil, 1981.

HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, c2009. ISBN 978-80-7345-198-1.

CHLOUPEK, Jan. *Knižka o češtině*. Praha: Odeon, 1974. Klub čtenářů (Odeon). *Slang a argot: sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008*. V Plzni: Pedagogická fakulta ZČU, 2008. ISBN 978-80-7043-764-3.

OBERPFALCER-JÍLEK, František. *Argot a slangy*. In: *Československá vlastivěda*. Sv. 3, Praha. 1934.

RADKOVÁ, Lucie. *Jak se mluví za zdmi českých věznic*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7464-109-1.

Elektronické zdroje

AUBRECHTOVÁ, Lucie. Archaismy, historismy a neologismy. In: *Pravopisne.cz* [online]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2011 - 2021 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.pravopisne.cz/2015/02/pravidla-archaismy-historismy-neologismy/>

- Uzamčený svět: Současné české vězeňství. *Česká televize* [online]. [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11417814822-uzamceny-svet/12007-fakta-a-mapa-veznic/>
- HUBÁČEK, Jaroslav a Marie KRČMOVÁ. SOCIOLEKT (slang). In: *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SOCIOLEKT>
- Internetová jazyková příručka. Slovníček - vybrané pojmy. *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2008 - 2021 [cit. 2021-4-17]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=891>
- JAKLOVÁ, Alena. Budeme argot nově definovat? *Slovo a slovesnost* [online]. Praha: Akademie věd České republiky, 1999, **60**(4), 293 – 300 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3859>
- KLIMEŠ, Lumír. Časová a lexikální nasycenost slangu. *Naše řeč* [online]. 1989, **72**(2), 57 - 63 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6827>
- KOPEČNÝ, František. K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargón. *Naše řeč* [online]. 1981, **64**(2), 76 - 80 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>
- KRČMOVÁ, Marie. Obecná čeština: In: *Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. 2017 [cit. 2021-7-22]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OBECN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>
- KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k problematice argotu a slangů. *Slovo a slovesnost* [online]. Praha: Akademie věd České republiky, 1973, **34**(1), 98 - 103 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3943>
- MARADA, Miroslav. *Smolná kniha města Lipníka: Sborník Státního okresního archivu v Přerově. 2* [online]. Přerov: Státní okresní archiv v Přerově v roce 1994, 1994 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.archives.cz/web/resources/soka_prerov/soka_prerov_sbornik_1994.pdf
- ODALOŠ, Pavol. *Čo je sociolekt a čo je slang?* [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/odalos_s.rtf

Ochranná léčba. *Trestni-rizeni.com: O trestním právu srozumitelně* [online]. [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/ochranna-lecba>

OLOŠTIAK, Martin. *Lexikológia slovenského jazyka: Sociolekty v lexike* [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <http://olostiak.webz.cz/2prekl/P10-sociolekty.pdf>

Pravopisně s.r.o. *Rozvrstvení národního jazyka* [online]. Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://www.pravopisne.cz/2014/12/rozvrstveni-narodniho-jazyka/#nespisovna-cestina>

SOCHŮRKOVÁ, Markéta. *Sportovní slang a jeho variabilita – nohejbalové prostředí*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka. PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D. Dostupné z [file:///C:/Users/HP/Downloads/BPTX_2017_2_11410_0_470855_0_203755%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/BPTX_2017_2_11410_0_470855_0_203755%20(2).pdf)

Survio. *Survio* [online]. [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://www.startupjobs.cz/startup/survio>

Typy věznic. *Obase.cz* [online]. [cit. 2021-4-17]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/typy-veznic/>.

Vazební věznice a ÚPVZD Brno: Ústav pro výkon zabezpečovací detence. *Vězeňská služba České republiky* [online]. [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/ustav-pro-vykon-zabezpecovaci-detence>

Základní otázky. *Vězeňská služba české republiky* [online]. [cit. 2021-3-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zmena-vnejsi-diferenciace/zakladni-otazky/>

Vlastní zdroje

Anon. strážný. *Dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni*. České Budějovice, 2021.

Anon. vychovatel-terapeut. *Dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni*. České Budějovice, 2021.

Anon. zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování. *Dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni*. České Budějovice, 2021.

Zdroje obrázků

Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR. *Obase.cz* [online]. 2017 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z:

<https://i2.wp.com/obase.cz/wp-content/uploads/2017/03/mapaV20131600.jpg?ssl=1>

Seznam grafů

Graf 1: pohlaví respondentů

Graf 2: Pálka (vysoký trest) – výsledky ženy do 18 let

Graf 3: Pálka (vysoký trest) – výsledky muži do 18 let

Graf 4: Chalovat (jíst) – výsledky ženy do 18 let

Graf 5: Chalovat (jíst) – výsledky muži do 18 let

Graf 6: Viset (dlužit) – výsledky ženy 19–30 let

Graf 7: Viset (dlužit) – výsledky muži 19–30 let

Graf 8: Chábr (osoba pobývající na společné cele) – výsledky ženy 19–30 let

Graf 9: Chábr (osoba pobývající na společné cele) – výsledky muži 19–30 let

Graf 10: Chechtáky (peníze) – výsledky ženy 31–60 let

Graf 11: Chechtáky (peníze) – výsledky muži 31–60 let

Graf 12: Chechtáky (peníze) – výsledky ženy 61+

Graf 13: Chechtáky (peníze) – výsledky muži 61+

Graf 14: Šábnout se (rozdělit se) – výsledky ženy 61+

Graf 15: Šábnout se (rozdělit se) – výsledky muži 61+

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni

Příloha č. 2: Vyplněný dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni – vychovatel-terapeut

Příloha č. 3: Vyplněný dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni – zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování

Příloha č. 4: Vyplněný dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni – strážný

Příloha č. 5: Dotazník

Dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni

Mé jméno je Michaela Švábová a jsem studentkou Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Momentálně studuji 3. ročník oboru bohemistika-anglistika a píši bakalářskou práci na téma Mluva českých vězňů. Chtěla bych Vás požádat o zodpovězení několika otázek týkající se tohoto tématu.

Děkuji Vám za ochotu a Váš čas, který věnujete vyplňování tohoto dotazníku.

- 1) Řekněte prosím pár slov ohledně vyjadřování (stavba vět těchto lidí). Používají spíše krátké věty nebo složitější rozvitá souvětí?

- 2) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči Vám? (neslušné vyjadřování, snaha o spisovnost atd.)

- 3) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči dalším vězňům?

- 4) Používají velké množství vulgarismů při komunikaci s Vámi?

- 5) Používají velké množství vulgarismů v prostředí, kde se setkávají s dalšími vězni?

- 6) Která slova nejčastěji vězni používají při komunikaci s Vámi?

- 7) Která slova často vězni používají při komunikaci s ostatními vězni?

- 8) Myslíte si, že prostředí a kolektiv věznice z velké části ovlivňuje jejich komunikační schopnosti? Například, že čím déle se nachází v tomto prostředí, tím více začnou používat vulgarismy.

- 9) Mají všichni vězni, se kterými jste se setkal/a nějaké společné rysy, co se týče mluvené nebo psané komunikace? (např. nespisovné výrazy, psaní gramatických chyb)
- 10) Myslíte si, že se mluva za zdmi věznic výrazně liší od komunikace běžné populace? (Od osob, které nemají tuto zkušenost a nikdy ve výkonu trestu nebyli.)
- 11) Myslíte si, že specifická mluva vězňů má velký vliv ohledně začleňování do vězeňské komunity? (Čím více používají slova typická pro toto prostředí, tím více zapadají mezi ostatní.)
- 12) Uveďte prosím konkrétní příklady slov, které jste zaslechl/a pouze za zdmi věznic.
- 13) Uveďte prosím konkrétní slova, která jste zaslechl/a za zdmi věznic a zároveň i mimo vězeňské prostředí.
- 14) Vzpomínáte si na některé slovo, které jste od nich odposlechl/a a zaujalo Vás? Pokud ano, začali jste ho také používat v běžné komunikaci?

Vyplněný dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni – vychovatel-terapeut

Mé jméno je Michaela Švábová a jsem studentkou Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Momentálně studuji 3. ročník oboru bohemistika-anglistika a píši bakalářskou práci na téma Mluva českých vězňů. Chtěla bych Vás požádat o zodpovězení několika otázek týkající se tohoto tématu.

Děkuji Vám za ochotu a Váš čas, který věnujete vyplňování tohoto dotazníku.

1) Řekněte prosím pár slov ohledně vyjadřování (stavba vět těchto lidí). Používají spíše krátké věty nebo složitější rozvitá souvětí?

Krátké věty většinou, ale najdou se i jedinci, kteří dokáží komunikovat (*podvodníci* apod.).

2) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči Vám? (neslušné vyjadřování, snaha o spisovnost atd.)

Záleží na tom, zda vězeň mluví s restriktivní složkou (dozorci) či s pomáhajícími profesemi (civilní zaměstnanci – odborné funkce), s námi se snaží mluvit slušně, někteří až dětsky (zvláště se ženskými), nebo někteří se snaží familiárně.

3) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči dalším vězňům?

Hrubě, snaha imponovat, maskovat své komplexy jako forma obranných mechanismů, soutěživě, snaha o bagatelizaci, slovní vata, opakování.

4) Používají velké množství vulgarismů při komunikaci s Vámi?

Ne, snaží se slušně.

5) Používají velké množství vulgarismů v prostředí, kde se setkávají s dalšími vězni?

Ano.

6) Která slova nejčastěji vězni používají při komunikaci s Vámi?

Prosím vás, mohl byste, můžu se zeptat, pane XXX můžu? Atp., potřeboval bych

7) Která slova často vězni používají při komunikaci s ostatními vězni?

Vole, kurvo apod.

8) Myslíte si, že prostředí a kolektiv věznice z velké části ovlivňuje jejich komunikační schopnosti? Například, že čím déle se nachází v tomto prostředí, tím více začnou používat vulgarismy.

Výrazně determinuje, stejně jako kdysi vojenské prostředí, díky nepodnětnému prostředí.

9) Mají všichni vězni, se kterými jste se setkal/a nějaké společné rysy, co se týče mluvené nebo psané komunikace? (např. nespisovné výrazy, psaní gramatických chyb)

Velké množství gramatických chyb, dětské písmo, psaní velkými písmeny.

10) Myslíte si, že se mluva za zdmi věznic výrazně liší od komunikace běžné populace? (Od osob, které nemají tuto zkušenost a nikdy ve výkonu trestu nebyli.)

Obsahem i formou.

11) Myslíte si, že specifická mluva vězňů má velký vliv ohledně začleňování do vězeňské komunity? (Čím více používají slova typická pro toto prostředí, tím více zapadají mezi ostatní.)

Ano.

12) Uveďte prosím konkrétní příklady slov, které jste zaslechl/a pouze za zdmi věznic. Filtr, sčíták, filcung, amnestie, humus apod., koňování

13) Uveďte prosím konkrétní slova, která jste zaslechl/a za zdmi věznic a zároveň i mimo vězeňské prostředí.

Amnestie

14) Vzpomínáte si na některé slovo, které jste od nich odposlechl/a a zaujalo Vás?

Pokud ano, začali jste ho také používat v běžné komunikaci?

Ne.

Vyplněný dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni – zaměstnanec Služby kriminální policie a vyšetřování

Mé jméno je Michaela Šváblová a jsem studentkou Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Momentálně studuji 3. ročník oboru bohemistika-anglistika a píši bakalářskou práci na téma Mluva českých vězňů. Chtěla bych Vás požádat o zodpovězení několika otázek týkající se tohoto tématu.

Děkuji Vám za ochotu a Váš čas, který věnujete vyplňování tohoto dotazníku.

- 1) Řekněte prosím pár slov ohledně vyjadřování (stavba vět těchto lidí). Používají spíše krátké věty nebo složitější rozvitá souvětí?

Vyjadřování je spíše strohé, je závislé na délce pobytu ve vězení a na tom, zda se jedná o pobyty opakované. Od toho se odvíjí i množství vězeňského slangu, který při hovoru používají. Mnozí používají vězeňský slang, i když ještě ve výkonu trestu nebyli, to je dáno tím, že se pohybují v kriminálním prostředí, kde je tato mluva obvyklá.

- 2) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči Vám? (neslušné vyjadřování, snaha o spisovnost atd.)

Je to závislé na každém jedinci, většinou se vyjadřují tak, jak jsou zvyklí mluvit, včetně nadávek, sprostých slov i urážek. Mnozí z nich se neumí vyjadřovat spisovně i bez pobytu ve vězení (vliv rodiny, prostředí, ve kterém se pohybují, stupeň vzdělání, etnikum apod.)

- 3) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči dalším vězňům?

Používání vězeňského slangu je v podstatě nezbytností pro „přežití“ ve vězeňském prostředí, začlenění se do komunity. Zde hrají roli další faktory jako trestná činnost, za kterou jsou odsouzeni, věznice, kde vykonávají trest, délka trestu, skladba spoluvězňů.

- 4) Používají velké množství vulgarismů při komunikaci s Vámi?

Stejně jako v bodě dva, je to závislé na každém jedinci, ale ano, používání vulgarismů je běžné.

5) Používají velké množství vulgarismů v prostředí, kde se setkávají s dalšími vězni?

Ano, viz bod tři, zejména vůči „podřadným” vězňům, k vyjádření své nadřazenosti a utvrzení svého postavení ve vnitřní hierarchii.

6) Která slova nejčastěji vězni používají při komunikaci s Vámi?

elpaso, obkládačka, elpíčko – loupežné přepadení

čorka – krádež,

benga, fizlové, švestky, chlupatý – příslušníci PČR

majetky – cigarety, tabák, káva

dostal jsem na tvrdo – odsouzen k trestu odnětí svobody

dostat trojku, búra, pěťara – trest nepodmíněně na tři, pět, deset let

lágr – věznice

mergle – peníze

kuřbuřt, hulibrk, marcela, kund'ák – vězeň poskytující sexuální služby

koště, motorka, Suzuki – „podřadný” vězeň

bonzák, zpěvák, ventra – udavač, donašeč

bakelit, kykolka, apač – romský vězeň

7) Která slova často vězni používají při komunikaci s ostatními vězni?

Viz bod tři a šest

8) Myslíte si, že prostředí a kolektiv věznice z velké části ovlivňuje jejich komunikační schopnosti? Například, že čím déle se nachází v tomto prostředí, tím více začnou používat vulgarismy.

Zcela určitě, zejména při dlouhodobých a opakovaných pobytech ve vězení

9) Mají všichni vězni, se kterými jste se setkal/a nějaké společné rysy, co se týče mluvené nebo psané komunikace? (např. nespisovné výrazy, psaní gramatických chyb)

Těžko vystihnout nějaký společný rys, zase je to závislé na každém jedinci, ovšem mluvu „zkušených” recidivistů nelze přehlédnout

10) Myslíte si, že se mluva za zdmi věznic výrazně liší od komunikace běžné populace?
(Od osob, které nemají tuto zkušenost a nikdy ve výkonu trestu nebyli.)

Určitě. I když je pravdou, že slangové výrazy z vězení se používají v kriminálních prostředích (kde se zdržují i bývalí vězni) a tak je používají i lidé, kteří ještě ve vězení nebyli. Na druhou stranu některé výrazy „zdomácněly” jako příklad mne napadá výraz pro tisíc korun — litr, tágo, hadr, nebo také výraz pro podvod, podraz — tunel, tunelovat, který se v devadesátých letech používal i na politické scéně a v tisku.

11) Myslíte si, že specifická mluva vězňů má velký vliv ohledně začleňování do vězeňské komunity? (Čím více používají slova typická pro toto prostředí, tím více zapadají mezi ostatní.)

Ano, viz bod tři.

12) Uveďte prosím konkrétní příklady slov, které jste zaslechl/a pouze za zdmi věznic. Za zdí věznice jsem ještě nebyl (s výjimkou výslechových místností) takže pochycené slangové výrazy mám od vězňů a tedy užívané i mimo věznici.

13) Uveďte prosím konkrétní slova, která jste zaslechl/a za zdmi věznic a zároveň i mimo vězeňské prostředí.

Viz bod deset.

14) Vzpomínáte si na některé slovo, které jste od nich odposlechl/a a zaujalo Vás?

Pokud ano, začali jste ho také používat v běžné komunikaci?

Nemohu říci, že by mne nějaký výraz vysloveně zaujal, myslím, že v běžné komunikaci žádný z výrazů nepoužívám, V profesní komunikaci např. s kolegy nebo při hovoru s bývalými vězni jsem určitě užíval hodně z výrazů vězeňského slangu.

Vyplněný dotazník adresovaný zaměstnancům, kteří se setkávají s českými vězni – strážný

Mé jméno je Michaela Švábová a jsem studentkou Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Momentálně studuji 3. ročník oboru bohemistika-anglistika a píši bakalářskou práci na téma Mluva českých vězňů. Chtěla bych Vás požádat o zodpovězení několika otázek týkající se tohoto tématu.

Děkuji Vám za ochotu a Váš čas, který věnujete vyplňování tohoto dotazníku.

1) Řekněte prosím pár slov ohledně vyjadřování (stavba vět těchto lidí). Používají spíše krátké věty nebo složitější rozvitá souvětí?

Většina z nich používá krátké jednoduché věty, ale najdou se mezi obviněnými (zejména) i vzdělaný lidé, s kterými se dá rozumně domluvit.

2) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči Vám? (neslušné vyjadřování, snaha o spisovnost atd.)

Až na občasné výjimky se chovají slušně. Některým ovšem snaha o spisovnost nebo slušnou mluvu nejde, protože tak mluví asi poprvé v životě.

3) Jak byste popsali způsob vyjadřování těchto osob vůči dalším vězňům?

Záleží, pokud jde o odsouzené nebo obviněné. Odsouzení vzhledem k tomu, že jsou spolu sžití delší dobu na ubytovnách tak se baví řekneme jako kamarádi a často používají vulgarismy. Obvinění jsou na celách s cizí osobou, a pokud nejsou typickými agresory, také nemají problém.

4) Používají velké množství vulgarismů při komunikaci s Vámi?

Nikdy si nedovolí.

5) Používají velké množství vulgarismů v prostředí, kde se setkávají s dalšími vězni?

V rámci mezí nijak extrémně.

6) Která slova nejčastěji vězni používají při komunikaci s Vámi?

Pane veliteli, prosím, proč ne, děkuji

7) Která slova často vězni používají při komunikaci s ostatními vězni?

Tato otázka byla vynechána.

8) Myslíte si, že prostředí a kolektiv věznice z velké části ovlivňuje jejich komunikační schopnosti? Například, že čím déle se nachází v tomto prostředí, tím více začnou používat vulgarismy.

Ne, pouze pochytili slova, která se v tomto prostředí používají.

9) Mají všichni vězni, se kterými jste se setkal/a nějaké společné rysy, co se týče mluvené nebo psané komunikace? (např. nespisovné výrazy, psaní gramatických chyb)

Řekl bych, že jsou často diametrálně odlišní.

10) Myslíte si, že se mluva za zdmi věznic výrazně liší od komunikace běžné populace? (Od osob, které nemají tuto zkušenost a nikdy ve výkonu trestu nebyli.)

Podle mého názoru ne.

11) Myslíte si, že specifická mluva vězňů má velký vliv ohledně začleňování do vězeňské komunity? (Čím více používají slova typická pro toto prostředí, tím více zapadají mezi ostatní.)

Mluvou to není. Dle mých zkušeností je to často dáno tím, že se znají anebo jsou romského původu.

12) Uveďte prosím konkrétní příklady slov, které jste zaslechl/a pouze za zdmi věznic. elpaso, kvak, magorák, prcačkář

13) Uveďte prosím konkrétní slova, která jste zaslechl/a za zdmi věznic a zároveň i mimo vězeňské prostředí.

gadžo, hulibrk, žváro, krysa

14) Vzpomínáte si na některé slovo, které jste od nich odposlechl/a a zaujalo Vás?

Pokud ano, začali jste ho také používat v běžné komunikaci?

Ne.

Dotazník

Znalost vězeňského slovníku v běžné populaci

Muž Žena

Kolik Vám je let?

- do 18 let
- 19 – 30 let
- 31 – 60 let
- 61 + let

1. Aloše (alimenty)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

2. Betla (postel)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

3. Flastr (kázeňský trest)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

4. Frkna (injekční stříkačka)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

5. Chechtáky (peníze)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

6. Klepky (1. drogy, 2. léky)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

7. Koule (věci osobní potřeby sbalené v dece)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

8. Pálka (vysoký trest)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

9. Šmėčko (podvod)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

10. Veget (dobré časy ve vězení)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

11. Bagrovat (jíst)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

12. Fachat (pracovat)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

13. Filcovat (prohledávat)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

14. Chalovat (jíst)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

15. Koňovat (nepovoleně směňovat předměty či dopisy)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

16. Lakovat (lhát)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

17. Lohnout (ukrást)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

18. Mrsknout si to (oběsit se)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

19. Šábnout se (rozdělit se)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

20. Viset (dlužit)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

21. Bengo (policista)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

22. Cikorka (jedinec romské národnosti)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

23. Chábr (osoba pobývající na společné cele)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

24. Chlupatý (policista)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

25. Chmaták (zloděj)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

26. Koště (člověk, který posluhuje ostatním)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

27. Pampeliška (homosexuál/lesba)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

28. Plonkáč (nemajetná osoba)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

29. Rákosník (jedinec vietnamské státní příslušnosti)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.

30. Sojka (člověk, který donáší vězeňskému personálu)

- Slyším poprvé.
- Párkrát jsem zaslechl/a, ale nepoužívám.
- Slýchávám často, ale nepoužívám.
- Občas používám.
- Běžně používám.